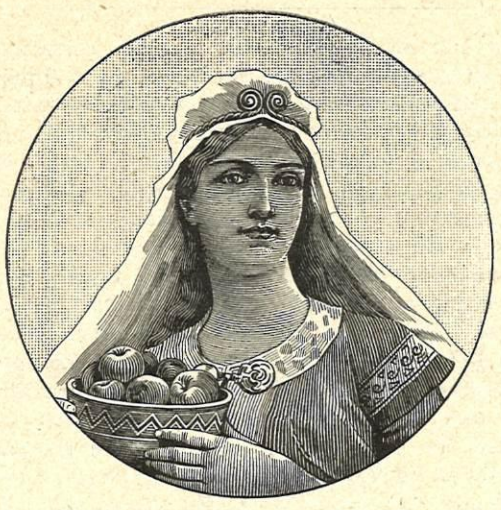

IDUN

ILLUSTRERAD TIDNING FÖR KVINNAN OCH HEMMET

LÖRDAGEN DEN 13 JUNI 1903 N:R 24 (859)

»AINA».

EN FINSK FÖRFATTARINNA.

DÅ DET denna gång är på Aina-dagen, som veckans Idun kommer under sina läsares ögon, ha vi däri funnit anledning realisera vår länge närda afsikt att framställa bilden af en finsk författarinna, som under ofvannämnda signatur gjort sig känd på ömse sidor Bottenhafvet.

Den äfven i Sverige mycket lästa och uppburna finska författarinnan *Edith Theodora Forssman* (signaturen »Aina») föddes i Kimito socken å dess hemtrefna prästgård den 1 augusti 1856. Föräldrarna voro kontraktsprosten och fil. doktorn Wilhelm Forssman, af en ursprungligen från Liffland stammande släkt, och Carolina Henrika Alexandra Napoleona Adlercreutz, dotter till lagmannen Carl Henrik Adlercreutz till Spindby gård. Detta gods tillhörde Karin Månsdotters lifgeding i Finland och tillföll, efter hennes död, mågen Åke Thott.

Den yngsta af elfva syskon, njöt Aina af det lyckligaste hemlif under sina första lefnadsår; men plötsligt trädde sorgen inom hemmets tröskel och bortryckte genom en ögonblicklig död, hjärtslag, familjefadern i fulla styrkan af hans mannakraft. Rikt begåfvad, både å hufvudets och hjärtats vägnar, en ädel gestalt äfven till det yttre, med en karaktär utan vank och en för sin tid ovanligt framsynt blick, sådan har han af efterlefvande blifvit framställd för den dotter, som ej ens i minnet kunnat bevara en skuggbild af denne beundrade och så bittert begråtne fader.

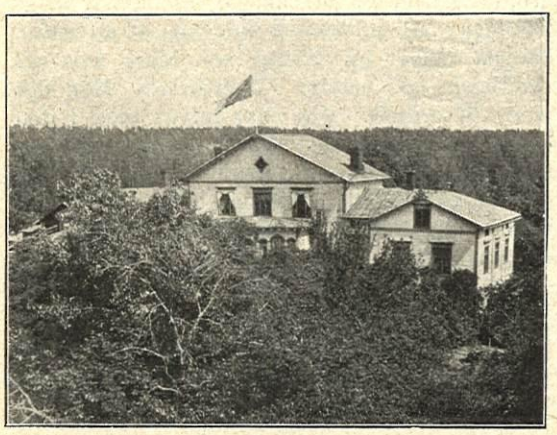

FALKBERG.

Den älskade modern blef nu medelpunkten i familjekretsen, som efter en kort tids vistelse i Åbo af sin längtan åter drogs till hemtrakterna och inköpte en liten naturskönt invid saltsjön belägen egendom, Falkberg, ungefär 3 mil från Finlands sydligaste udde med dess modärna badort Hangö.

Detta fridfulla hem blef nu den blifvande författarinnans hela värld. Här lekte hon sin barndoms lekar, här undervisades hon af näst äldsta syster, här drömde hon sina första ungdomsdrömmar.

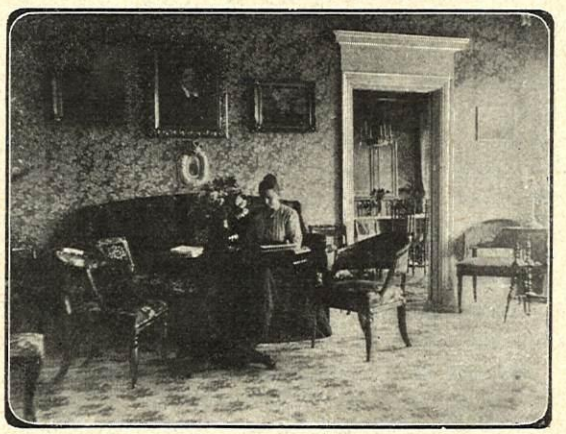

»AINA» I SITT HEM.

Redan så långt tillbaka som till hennes fjärde år kan man spåra en ovanligt liflig fantasi i de sagor, hvarmed hon söfde sig själf till sömns, då hon trodde sig ensam.

Vid 10 års ålder skref hon redan vers och noveller, på två à tre sidor, där händelserna — tilldragande sig i vidt skilda länder — följde hvarandra i svindlande fart. Sedan hon vid 4 års ålder lärt läsa, blef denna sysselsättning alltid hennes käraste tidsfördrif. Någon offentlig skola har Aina aldrig besökt, och i hennes barndom förekommo ej de senare inrättade fortbildningskurserna. Kvinnliga studenter och yrkesidkerskor voro då ytterst sällsynta.

Medelpunkten för Ainas lif var och förblef hemmet, dit hon åter och åter efter hvarje utflykt i världen — ibland äfven till Sverige och Danmark — trängtade tillbaka. I denna landtliga stillhet, denna vackra natur och i en familjekrets, där litteraturen städse utgjort ett älsklingsämne, utvecklades så småningom de fantasiens vingar, som gjorde Aina till författarinna.

Till en början skref hon endast för sitt nöje, för att fira någon familjehögtid eller för

UTSIKT FRÅN FALKBERG.

att i hemmet föreläsa någon liten novell. Att framträda för offentligheten låg ej alls i hennes håg, men den äldsta systern afsände, henne ovetande, några manuskript till »Åbo-Posten», där de blefvo införda under pseudonymen Aina, upptagen i anledning af författarinnans varma beundran för »Ljungblommornas» skald.

Stor blef naturligtvis Ainas häpnad, då hon såg sin andes förstlingar i tryck, men den första lilla framgången manade till fortsatta försök.

1880 utgaf hon jämte äldsta syster en liten samling noveller, »Sex små berättelser af Aina och Eva».

1882 försökte hon sig som berättarinna för barn i den lilla sagboken »För barnens julbord».

1886 »En julklapp till barnen», småsaker på vers och prosa, med illustrationer af Ida Forssman.

1890 utkom »Liten Bönebok» för små barn, tillägnad deras mödrar. Denna bok har sett en andra upplaga, är öfversatt till finska och mycket spridd.

1891 utkom första delen af Ainas bekanta samling: »Vid aftonlampan», hvaraf *tionde* delen såg dagen sistlidne höst. Den friska humorn och den älskliga tendensen i dessa berättelser göra dem till en skatt i familjekretsen, där de läsas af både unga och gamla, präglade som de äro af sund glädtighet i förening med allvarlig lifsåskådning. *1897* utgaf Aina en äfven i Sverige mycket känd och omtyckt bok för ungdom: »Hemma på Gretaby» och *1899* dess fortsättning »I ungdomsår».

Några delar af »Vid aftonlampan» hafva blifvit öfversatta till finska. Smärre berättelser hafva ock blifvit öfverflyttade till franska och tyska språken, i tidskrifter af allvarligt innehåll.

Ainas penna har äfven tecknat småbitar i diverse tidningar, tidskrifter, julblad och kalendrar. Hennes utpräglade tendens och allvarliga riktning samt de enkla motiven — helst ur hemlifvet med undvikande af stora konflikter, tragiska upplösningar och häftiga genombrott — ha kanske gjort henne mindre

känd af en för nutidens realism böjd läsekrets. Men hon har haft glädjen att veta sina böcker spridda bland de unga, lästa i folkets djupa led och af landsmän-emigranter i främmande land. Hennes största belöning för träget arbete har varit en tyst handtryckning, en förståelsefull blick eller ett enkelt tack, från någon kanske okänd men sympatiserande ande, som insett, att Ainas böcker fyllt behofvet af gemensam lämplig läsning för gammal och ung.

Hennes mor, som var begåfvad med en sällsynt fast och helgjuten karaktär, hade hos sina barn ingjutit en obegränsad vördnad för hennes råd och önskningar, hvilka de alltid med innerlig glädje fullgjorde. Ett lugnt, aldrig uppbrusande lynne, en allvarlig sinnesriktning, pröfvad under ett långt lifs många skickelser, och en vacker, försonlig, med åren allt mer ljusnande syn på tingen gjorde henne till en åldring, älskad och vördad i vida kretsar, ej minst af ungdomen, för hvilken hon städse bevarade ett varmt, öfverseende och kärleksfullt hjärtelag. Också fanns ej ett barn, en ungmö eller en yngling, hur butter och osympatisk han än måtte vara, som ej i hennes närhet och genom hennes omärkliga milda inflytande likt blomknoppen i vårsolen utvecklade det bästa han gömde inom sig. Ända tills hon nedlades på dödsbädden, bibehöll hon smaken för intellektuella sysselsättningar, ett godt och klart omdöme, ofördunkladt trots de 84 åren, och en starkt utpräglad afsmak för allt osundt, orent och dåligt i tal eller skrift. Hennes minne lefver välsignadt i tacksam hågkomst.

Den äldsta dottern, lärarinnan, som åtagit sig att vägleda de yngsta syskonen på vetandets bana, ingöt därunder i deras späda själar den känsla för allt skönt, ädelt och sant, som besjälade hennes egen ande. Det var hon, som i kvällstunden, då de små äro mest mottagliga för intryck, läste för dem sina älsklingsskalders vackraste tankar, hon, som från historiens blad framdrog dess ädlaste skörd, de stora handlingarna, de fosterländska motiven, oegennyttan och sanningskärleken, självuppoffringen och frihetskänslan hos alla tidens store, såsom förebilder för ungdomen. Där något frö grott, må den som troget sådde få sin andel af skörden!

Till slut vill jag endast nämna, att författarinnan själf uttalat sin fasta tro på en särskild »inspiration», som hon kallar den, en förmåga, utan hvilken hon aldrig kan sätta sig till arbetet. Men känner hon sig berörd af denna fläkt, då slår hon sig ned i sin gamla gungstol, där hvarje penndrag hon tecknat, blifvit utfördt. Medan höststormen hvinner eller snön yr omkring land och sjö, känner hon sig så tacksam för Guds nåd och gåfva som den lyckligaste kvinna i världen.

Ainas lefnadssaga är hvarken innehållsrik eller märkvärdig — den återspeglas i hennes författarskap eller också reflekteras författarskapet däruti, allt som man vill taga det.

Och stilla flyter bäckens gång
Igenom ängens gröna matta,
Mot himlen höjes fågelns sång,
O! ljufva frid, jag vet dig skatta!

S. S.

GLÖM EJ

Jubileumsfondens sparbössor!

ANDANTE DOLOROSO.

DET BLIR oss så underligt, när ögon slutas
för att aldrig säga oss, hvad se'n de drömt,
— så främmande, när kyla och stränghet gjutas
öfver de drag, som ha mött oss ömt.

De bli så främmande, att de nästan skrämma,
de slutna portarne göra en förskräckt.
Det är svårt att fatta, att ingen är hemma,
att huset är öde och ljuset släckt.

Det blir så underligt, när natten faller
med sin stillhet — för de lefvande, som hålla vakt.
— Vi stirra mot de stängda portarnas galler,
— där är blödande ord, som vi skulle ha sagt!

Vi minnas de smärtornas dop, som dem döpte
till den sista, stora stillhetens rätt.
Vi spörja oss, om hvilan är ljuf, som de köpte
med kampens och plågornas ångestsvett.

STI HÖG.

KVINNORNA OCH TERMINSAFGIFTERNA.

MAN HAR sett högre terminsafgifter vid statens läroverk förordas af många skäl, — skäl, som det skulle varit intressant att närmare redogöra för och bemöta, men som jag dock nu blott kan i den största korthet vidröra.

Somliga människor anse, att de högre afgifterna skulle medföra en välbehöflig gallring bland de studerande, och att många föräldrar därigenom skulle påverkas att bestämma sina barn för praktiska yrken. Men skulle ej denna gallring kunna åvägabringas genom lämpligare medel — medel, som klargjorde barnens begåfning, ej föräldrarnas betalningsförmåga? Just genom den fria undervisningen anses ju vårt land intaga en lycklig och hedrande särställning bland nationerna, och rätten till fri undervisning för alla medborgares barn står ju också på deras program, som arbeta för en ljusare framtid, för jämlikhet och broderskap människorna emellan.

Somliga människor påstå också, att de högre afgifterna vid statens läroverk skulle göra det möjligt för privatskolor att uppblomstra och drifva en hälsosam täflan med statsskolorna, samt att lärarnes duglighet och intresse därigenom skulle sporras. Jag förnekar visst icke, att man i undervisningen både tidt och ofta kan träffa på slentrian och intresselöshet, men den gamla racen af »magistrar» håller väl ändå på att dö ut, och bland de yngre lärarne råder det i allmänhet ett vaknare intresse för gärningens frukter och en djupare känsla af gärningens ansvar. Tidsandan håller här på att åvägabringa en lyckosam förändring, som väl icke konkurrensen mellan statens läroverk och privatskolorna med någon säkerhet skulle kunna påstås äga makt att framkalla.

Man hör också talas om det system med favoriter och hackkycklingar, som lärer skola existera i skolorna, och som ofta påstås ha ett fördärfbringande inflytande på gossarnes karaktärer. Denna fara, tror man, skulle komma att alldeles afvändas genom privatskolornas täfling med statsläroverken, ty en lärare vid en privatskola skulle icke våga vara så orättvis som de fast i sadeln sittande lärarne vid våra nuvarande skolor. För min egen del finner jag denna fara för gossarnes karaktärer betydligt öfverdrifven. Visst finnes det orättvisa lärare, det finns både favoriter och hackkycklingar, men detta missförhållande är dock ej auktoriseradt och skulle törhända komma att skjuta upp också vid privatskolorna. För resten kan man väl våga påstå, att lärare, som i så utpräglad grad tillåta sig att ha gunstlingar, äro undantagen, ej regeln, och att de barn, hvilkas karaktärer fördärfvas på grund häraf, äro ytterst få. Mången gång kan det t. o. m. vara af en ganska stor uppfostrande betydelse för en gosses karaktär, att han lär sig bära orättvisan och växa sig större än motståndet, samt att han tvingas in under nödvändigheten att böja sig för sin föresatta öfverhet, äfven om denna har fel. De största farorna för våra söners karaktärer möter dem ej från orättvisa lärares, men från sedeslösa kamraters sida, — deras största frestelser finnas icke i, men utom skolorna, och för dessa frestelser och faror skulle ej lärarne, vore dessa än aldrig så goda och rättvisa, kunna skydda de unga. Här är det hemmets uppfostran och inflytande det kommer an på, på hvilken moralisk ståndpunkt föräldrarna intaga, och på det, som de med allvar och kraft förstått att uppälska i sina söners själar.

Somliga människor anse vidare, att genom de högre terminsafgifterna lärarekåren skulle beredas bättre lönevillkor, hvaraf skulle följa, att lärarne i känslan af sin tryggare existens skulle med mera ifver och glädje kunna ägna sig uteslutande åt sitt kall. Det är tyvärr sant, att lärarnes löner i nuvarande dyra tider äro alldeles otillräckliga, och att lärarne därför ofta måste i allt för stor utsträckning ägna sin tid och sina krafter åt anskaffandet af biinkomster. Men är det då så visst, att högre skolafgifter skulle råda bot på detta beklagliga missförhållande? Finnes det ej andra hål än lärarnes löner, som det nu anses nödvändigt att stoppa alla upptänkliga statens inkomster uti? De, som arbeta för framtiden, de arbeta också för freden, och de anse, att när icke längre statens inkomster slukas af militär och befästningar, när icke längre skatter måste läggas på allt, hvad vi äta och dricka och kläda oss med, för att skaffa pansarfartyg och kanoner, då skola vi få råd till mycket, äfven till beredandet af en anständig utkomst åt dem, hvilka vi anförtrott våra barns intellektuella uppfostran.

Dessa och många andra olika meningar strida, och jag vill lämna åt hvar och en att själf väga dem mot hvarandra. Men en synpunkt vill jag i kvinnornas tidning framhålla, och det är de följder för hemmet, för kvinnorna och deras utveckling, hvilka dessa höga terminsafgifter föra med sig, och hvilka icke tillräckligt beaktats. En flerårig erfarenhet af förhållandena i vårt broderland ger mig rätt att tala; — och jag talar endast om det jag vet, det jag sett och upplefvat. Och jag säger högt, att för kvinnorna vore dessa höjda terminsafgifter en olycka, jag uppmanar ifrigt kvinnorna att protestera mot dem af all makt. Mången rycker på axlarne och säger med ett öfverlägset småleende: »öfverdrift!» Men det är ej öfverdrift. Jag har lefvat med i den norska medelklassens lif så intimt, att jag sett mycket, som en resande eller en blott på ett kort besök kommen gäst aldrig får skåda. Jag har sett husmödrarna trälbindas, öfveransträngas och slitas ut af det tunga husliga arbetet med endast otillräcklig och dålig arbetshjälp, — den måste ju vara billig! — ty, heter det, »vi maa ju spare paa alle kanter, ved du, saalænge gutternes skolepenge maa ud hvareneste maaned.» Hvem kan ha

MELLINS FOOD *af Läkarekåren erkändt bästa näringsmedel för barn och sjuka.*

Finnes på Apoteken samt hos Specerihandlarne.

PROF gratis och franco från Axel Lennstrand, GEFLE.

spänstighet nog att hålla sina intressen vid makt, då man går sig trött i den tunga trampkvarnen från morgon till kväll, dag ut och dag in. Hvem kan ha tid att odla sin själ, när man måste tänka på allt, allt i sitt hus, — på huru det dagliga brödet skall göras kraftigt och närande med den minsta möjliga utgift — på huru familjens garderob skall knnna ändras och vändas och stoppas för att se anständig ut, utan att kosta snart sagdt något, — på huru de månad för månad skola kunna mötas de båda ändarne: den knappa lönen och de många utgifterna, hvaraf ofta »gutternes skolepenge» är en af de drygaste? — Det är icke många, som äga kropps- och själskrafter nog att då hålla sig uppe på de soliga höjderna. »Men,» invänder man, »det är ju just där, som de norska kvinnorna äro, de äro ju så intresserade, så vakna!» — Ja många, de som äro lyckliga nog att ej tyngas af stora omsorger, som skola tillgodoses med små medel. De som ha tid och krafter öfver för verksamhet utåt, de äro vakna, intresserade, inne i tidens frågor. Men den, som lefver länge ibland dem, han får se, att dessa kvinnor på de soliga höjderna äro få, jämförda med alla dem, som kämpa i de trånga dalarne en kamp så tärande, tryckande tung, att håg och krafter ej kunna räcka till för mera. Det är det ganska vanliga — modern, som offrar allt sitt, för att skaffa de unga luft under vingarne. »Skolepengene» måste ut, hvad som helst annat måste undvaras. Främst förstås »gutternes skolepenge». Det är sönernas framtid det gäller, och deras undervisning blir viktigare än allt annat. Visserligen vill man ju gärna, så länge man någonsin kan, bereda äfven döttrarna tillfälle till vidare utbildning, men oftast får det stanna vid middelskoleexamen. Jag var en gång närvarande vid ett tillfälle, som är så betecknande för det jag här vill säga, att jag tillåter mig att anföra detsamma. En af mina vänner hade skaffat en ung, högt begåfvad flicka tillfälle att afgiftsfritt fortsätta sina studier i gymnasiet. Den unga flickan kom och tackade härför. Med tårar i ögonen uttalade hon, huru lycklig hon var.

»Nu kan jeg da ogsaa faa lov til at bli noget, som jeg kan glæde mig ved at være, — jeg vilde saa nödig været nödt til at gaa in ved telefonen eller sligt noget, fordi jeg bare havde middelskoleexamen. Ser De» — fortsatte hon förklarande och vände sig till mig — »far og mor vilde nok saa gjerne ha hjulpet mig videre, men det er jo saa kostbart, og da maa jo vi pigebarn staa tilbage, indtil gutterne er kommet frem.»

Hon sade det så enkelt utan den minsta bitterhet; det föll alldeles af sig själf, att gossarne måste gå först och flickorna finge vänta. Månne icke, — om undervisningen blefve så fördyrad — detta skulle bli fallet också hos oss, och det kanske i ännu högre grad än i Norge, där de unga flickorna — jag ber mina läsarinnor om ursäkt, men sanningen måste sägas! — i allmänhet äro mera intresserade och mindre fordringsfulla än här hos oss. Skulle vi icke löpa fara att se våra sträfvanden för kvinnans utveckling och höjande förlamade och i mycket tillintetgjorda, om återigen den tid skulle komma, då döttrarna blott skulle få de smulor, som fölle från den rike mannens bord? Skulle icke många flere, än hvad nu är fallet, i likhet med den unga norska flickan komma att täras af längtan att kunna få bli något, som de kunde känna glädje öfver att vara, — skulle icke mången vara tvungen att för sin utkomst taga hvilket som helst mot deras anlag stridande arbete, blott därför att gossarnes undervisning hade måst gå först, och måst betalas så dyrt. Jag ropar ett gif-akt till kvinnorna: Här må de sluta sig tillsammans, och om de ej af andra, allmänmänskliga skäl, — hvilka dock borde vara nog tungt vägande i sig själfva, — vilja arbeta mot de höjda terminsafgifterna och för den kostnadsfria undervisningens bibehållande, så böra de göra det för sin egen skull. Det är dem, deras väg till utveckling, deras möjligheter till frigörelse, som det kommer att gå ut öfver.

ELISABETH WÆRN-BUGGE.

BRUSTNA STRÄNGAR. BERÄTTELSE FÖR IDUN AF AINA.

VID FÖRSTA ögonkastet liknade han fullkomligt alla de andra små linluggarna, som utan afseende på väder och vind tumlade om på byvägen. Kanske var dock hans tröja mer lappad än de öfrigas och de bruna fötterna trampade bara ännu på den första snön. Änkan Pihl hade just inga rikedomar, det visste gud och hela världen, det vill säga åtminstone folket i byn, men hederlig var hon och sträfsam till det yttersta.

Då man närmare betraktade hennes gosse, fästes blicken ofrivilligt vid de kloka ögonen och den intelligenta pannan. Späd var han, ehuru nog lång för sin ålder, med insjunket bröst såsom månget fattigmans barn, som skjuter upp likt plantan i mager jordmån. Till sitt lynne var han stillsam och tillbakadragen och då lekkamraterna sprungo omkring under rop och ras, satt han ofta tyst vid dikeskanten och gjorde små fördämningar af träbitar. Det var alltid någon tanke i hans ensamma lekar.

Hemma i stugan höll modren honom träget till boken. Att få beröm af prosten på läsförhöret var hennes högsta ärelystnad — man kunde godt lära sig läskonsten, fast man gick i lappad tröja och utan skor — menade hon — fattningsgåfvan den gaf vår herre åt rik som fattig efter sitt behag. —

Det var ej heller någon pröfning för Johannes att läsa, tvärtom utgjorde denna sysselsättning hans bästa nöje. Tyvärr var dock stugans bokförråd tämligen klent och därför snart genomgånget. Mor hade aldrig haft behof af mer, därför blef hon förvånad öfver gossens längtan efter något nytt att läsa. Hvarenda liten papperslapp på hvilken det stod något skrifvet, hvarje bit smutsigt tidningspapper upphittadt i landsvägsdammet eller på handelsmannens gård bland skräp och höströn blef för Johannes verkliga skatter, han slukade allt läsbart han kunde öfverkomma.

Nämndemannen, som var byns främste husbonde, fäste sig nådigst vid denna gossens böjelse och tog saken till tals med församlingens prost, en nitisk skolman. Johannes bodde långt från folkskolan och modern hade ej råd att betala hvarken kläder eller böcker för honom; det blef då beslutadt att kommunen skulle hjälpa den lärgirige gossen till kunskap. Så gick det äfven och man behöfde ej ångra denna hjälpsamhet, ty Pihlskans gosse var snart den snällaste eleven i hela skolan och dessutom omtyckt af läraren för sitt goda uppförande.

Då han efter genomgången kurs med heder utdimitterades, gällde frågan, hvad han nu skulle taga sig till för att tjäna sitt bröd. Nämndemannen erbjöd sig att »försöka honom såsom stallpojke» och det tyckte modren var en bra sak, ty under en ordentlig husbonde kan en gosse lära sig många nyttiga ting för framtiden — sade hon.

Så kom Johannes till den stora gården med dess många tjänare och rörliga hvardagslif. Han, som hittills varit helt och hållet fördjupad i sina läxor och skolans intressen, kände sig här helt förvirrad. Från barndomen van att lyda och dessutom af naturen villig, var han angelägen att fullgöra husbondens befallningar främst, men sedan äfven att tjäna andra. Detta gjorde, att han blef anlitad af enhvar i gården och hela dagen måste vara till fötters.

Vintern var ovanligt kall och Johannes i sina tunna kläder ej van vid att ständigt vistas utomhus; han frös om händerna, när han körde vatten från brunnen, och yxan kändes tung i hans klena hand. Viljan var nog god, men krafterna räckte ej till. Det märkte husbonden och rådde därför modern att sätta sonen i lära hos en gammal bokbindare i Kyrkbyn. Förtjänsten af ett sådant yrke var väl på landsbygden ringa, men en handtverkare hade likväl bättre dagar än en kroppsarbetare, till dessa skäl kom att gamle fader Antinen var en släkting till Johannes aflidne far och kanske därför skulle taga pojken som lärgosse för skäligt pris.

Detta visade sig äfven vara riktigt uträknadt och den gamle bokbindaren, en hjärtans beskedlig gubbe, fattade genast tycke för sin saktmodige lärling; som han äfven var kunnig i sitt yrke, erhöll Johannes dertill en ordentlig undervisning. Mellan att stå i stallet och rykta hästarna, att hugga ved och köra vatten eller utföra hundra andra tyngre sysslor och att sitta inne i Antinens varma stuga framför bordet med pappret, pressen och klisterburken var skillnaden stor, men alldeles i Johannes smak. Hans envisa hosta gaf vika och medan han under träget aktgifvande på »mästers» handgrepp lärde sig att häfta en bok och pressa en rygg, stal han sig till att oförmärkt kasta en blick på de blad, som passerade genom hans händer.

Prostens teologiska tidskrifter, prästgårdsfröknarnas skönlitterära bibliotek för att ej nämna missionstidningar, landtbruksblad och folkskrifter, allt detta öppnade för den forskande blicken likasom en ny värld.

Fanns det verkligen så många underliga och ofattliga ting på denna jord, var världen verkligen så stor? Så frågade han sig oafbrutet, medan han fortsatte sina oförmärkta studier vid gamle mästers sida, ensam, tyst och oförstådd som gossen varit hela sitt unga lif. En gång, då han bar hem färdigt arbete till prästgården och blef visad in i prostens skrifrum, inlät sig den vänlige själasörjaren i samtal med lärlingen, som han väl påminte sig ända från den tiden, när den lille femåringen stod vid hans knä och läste sin abc-bok från pärm till pärm med barnsligt allvar.

»Pihl borde få fortsätta att studera», menade prosten, »huru vore det att komma in till seminariet och läsa sig till folkskollärare?»

Johannes rodnade. Så högt hade han ännu aldrig vågat syfta. »Ja, ja, vi skola fundera på saken efter ett par år,» slutade prosten och tog så farväl. Tanken var som ett groende frö, den slog rot och begynte växa i det unga sinnet. — Till seminariet, till seminariet — de orden klingade i hans öron både under dagens arbete och nattens sömn. »Jag ser nog hur det är,» sade gamle mäster en gång,» du gör visserligen ditt arbete ordentligt och jag har intet att klaga på dig, men hågen drager åt annat håll. I min ungdom läste sig sådana drömmare som du till präster. Gud allena vet, hvad de lefde med under tiden!»

»Jag skulle vilja bli folkskollärare, om jag kunde», svarade lärlingen blygt. Den gamle nickade. »Jag gissade ändå inte så tokigt; det kan emellertid vara godt att ha lärt sig ett yrke därjämte; det är alltid ett lefvebröd, ser du, i nödens stund.»

Johannes sade intet, tog blott än ifrigare itu med arbetet.

Två år senare ingick han, tack vare prostens och andra personers välvilja, vid seminariet. Nu stod han ändtligen vid sina ljufvaste förhoppningars mål och det gällde att rastlöst kasta sig öfver studierna, ty det var ju så mycket han måste inhämta och han hade så litet förkunskaper. Naturlig begåfning och en ovanlig lätthet att fatta gjorde honom dock snart likställd med de bästa på klassen, och lycklig att få lära — det som från barndomen varit hans älsklingsåtrå — hängaf han sig åt det kära arbetet med all den energi, hvaraf han var mäktig.

Det föreföll som om hela lifvet plötsligt förändrats för honom; hittills hade han alltid gått tyst och sluten, nu blef han öppen och meddelsam bland likasinnade kamrater och erfor för första gången lyckan af att mötas med sympati, att vara ung och kunna hoppas allt af framtiden.

Första sommarferien under seminarietiden blef han bjuden till en kamrat. Det var en förmögen landthandlareson, döttrarna hade alla fått skolbildning och i hemmet fanns allting fullt upp. För Johannes Pihl var det ett ojämförligt präktigt hus och han njöt af vistelsen där i fulla drag, det var ju allt så nytt och angenämt för honom som aldrig varit van vid sådant. Andra sommaren dog hans mor. Johannes sörjde henne uppriktigt, mest för att han ej hunnit blifva karl och kunnat återgälda hvad hon gjort för honom i hans barndom. Gamle Antinen hade en ledig kammare, där slog han sig ned läste och studerade af hjärtans grund. I samma mån han själf trängtat efter kunskap, längtade han nu efter den tid, då han skulle få meddela åt andra törstande sinnen det goda, som han höll på att förvärfva sig ur vetandets rika källa. Stundom, då han kände sig trött, tog han sig en lång promenad genom byn ända ut i skogen mot hemtrakten, där hvarje träd, hvarje stubbe och sten var honom bekant och förtrolig.

Nere i hagen bakom nämndemansgården sysslade fosterdottern, hans kamrat från fordom, en

Eva Hellman & C:o, Drottninggatan 68. Et. 1886.
HUSHÅLLSSKOLA, rek. sin omsorgsfulla undervisning i matlagning, desserträtter, finbakning m. m. 3 mån. elevkurs. Prosp. och Upplysn. fritt.
MATSALAR, särsk. för damer, som följd af centralt läge, godt och rikligt bord, låga priser och därtill rabattkuponger, bland stadens mest besökta.
CAFÉ & BUFFÉ, öppet till 11 e. m. Frukost-, lunch-, supé- o. kaffeservering. Tårtor, bakelser, kaffebröd från eget bageri serv. o. säljes här.

Enligt referat af meddelande från Svenska Tandläkaresällskapets kommitté för undersökning af gängse antiseptiska munvatten på Internationella Tandläkarekongressen i Stockholm den 15 Aug. 1902 är

STOMATOL

ovedersägligen det munvatten, som bäst uppfyller de fordringar medicinen och tandhygienen ställa på ett bakteriedödande och sjukdomsförekommande preparat för tändernas och munnens vård.

STOMATOLFABRIKEN, Stockholm.

H. M Konungens Hofleverantör

fattig och föräldralös flicka, rund och rödblommig som ett äpple, med väfvarna på blekplatsen. Hon hade alltid en vänlig hälsning och ett gladt ord för den förbigående. Stundom stannade han, lutade sig öfver gärdesgården och pratade med den muntra flickan. Hon var inte det minsta idealistisk nämndemans Mari med sina röda kinder och spelande ögon, men hon var ung och varmblodig och tyckte, att Johannes Pihl, som skulle bli herreman, var bra mycket förmer än Storgårds Kalle eller Vestergårds Frans. En fast vilja hade hon äfven och Johannes var på det hela ett lätt byte, ung, oerfaren och förläst. En drömmare som gamle Antinen kallade honom, lät han locka sig af denna sluga Eva, som med en tidigt mognad allmogeflickas hela krassa realism följde sin viljas drift. Så svann sommaren hän halft som en saga.

Höstterminens trägna arbete dref dock snart alla irrande fantasier ur sinnet och Johannes var som vanligt den flitigaste. Han ville göra prosten och sina andra beskyddare all heder och skaffa sig högsta vitsordet i afgångsbetyget.

»Du anstränger dig alldeles för mycket,» sade kamraterna, »nöj dig med mindre och spara på din klena hälsa» — men den unge seminaristen skakade blott afböjande sitt hufvud — han ville lyckas.

Tyvärr fördrog hans svaga fysik icke detta stormande och på nyåret sjuknade han i en bröståkomma som för flere veckor fängslade honom vid sjukbädden. Då han ändtligen kunde komma upp, var han så försvagad och medtagen, att läkaren förbjöd all vidare läsning på minst ett år framåt. Han kände själf, att han nu blott var en skugga af sitt forna jag, hoppet lefde likväl kvar som en flämtande låga, hoppet att dock i framtiden kunna uppnå målet, men när han tog afsked af kamraterna, visste de det alla, att han aldrig skulle komma igen. Med hans ömtåliga hälsa, som hädanefter enligt doktorns utsago alltid skulle förblifva vacklande, var också folkskollärarens ansträngande arbete en omöjlighet. Ingen hade mod att krossa den bleka illusion, som ännu i ljusare stunder tycktes hägra för ynglingens syn, tvärtom sökte alla med varmt deltagande och uppmuntrande ord mildra afskedets vemod och Johannes känsliga hjärta var öfverfullt. Först då han blef ensam, var det som ångest och misströstan slogo sina järnklor om honom. Var det nu slut med alla hans framtidsdrömmar, hans ljusa, rika planer? Bedöfvad och stum såg han framför sig, där han nu ilade hemåt till gamle mäster än en gång, men ingen ljusglimt tycktes vilja genomlysa mörkret, som skymde hans väg.

Gubben Antinen var nu blifven gammal och slagrörd och förmådde ej arbeta. Glad mottog han sin forne lärling, men såg dock med bekymmer hans förändrade utseende: »Nog var det ledsamt för dig med den där sjukdomen,» sade han första aftonen, när de två sutto och språkade tillsammans, »du hade snart bestått examen, fått dig plats och bröd åt hustru och barn.»

»Ja, platsen den skulle nog varit bra att ha, med giftermål brådskade det ju ej,» menade Johannes, småleende åt gubbens funderingar.

Den gamle såg häpen på honom: »Brådskar det inte, säger du, och nämndemans Mari har ändå hela tiden hållit på med, att ni skulle fira bröllop till påsken?»

Johannes stirrade på »mäster» — »nämndemans Mari?» stammade han.

»Ja, just hon, det bör du väl veta utan att fråga,» gubben såg nästan vred ut, »bättre hade jag väl trott om dig, som alltid hängt öfver dina böcker, än att du skulle gå åstad och springa efter en sådan simpel flicka, men sådana äro ni pojkar; en röd trut och några härliga ögonkast, så ha ni gått i snaran.»

Gubben tog pipan ur munnen och knackade ur askan på spiselhällen: »Nämndeman skall vara ganska ond på dig för den här affären,» fortfor han betänksamt, »men det ger sig väl, när du går dit och talar med honom själf, och så är det nog hederligast, att du låter viga dig vid flickan snarast möjligt. Jag har hvarken syskon eller annan släkt och tänker därför testamentera åt dig stugan och det lilla jag äger, så har du åtminstone husrum fritt och kan förtjäna till födan med ditt gamla yrke. Hvad man lärt ordentligt här i världen, det kommer alltid till nytta.»

Johannes försökte tacka, men rösten lät så underligt bruten och tonlös. Sorgsen och nedstämd hade han väl varit, då sjukdomen afbröt de kära studierna, nu blef han som förlamad och det enda han förstod var att allt hopp i lifvet nu var oåterkalleligen förbi. Med förtviflan i hjärtat slog han sig för pannan: »Förbannad vare synden,» utropade han.

»Amen,» svarade gamle mäster högtidligt.

Nästa dag träffade han Mari, hon grät och jämrade sig öfverljudt. Hemma grälade de från morgon till kväll och i byn tyckte de hon varit fjollig, som inte valt bättre, men gifta sig ville hon med det allra första.

Johannes lät henne klaga och gråta bäst hon gitte, han hade intet ord till tröst, ehuru han nog erkände sin egen skuld, men när han såg denna storordiga, bullersamma kvinna med sin nu vårdslösade klädsel och sitt grofva, röda ansikte, föreföll hon honom så simpel och obehaglig, att han med motvilja vände sig bort — hvilket sinnesrus hade icke hans villa varit — och henne skulle han inom kort kalla sin hustru!

Hade han icke drömt, han som andra en gång, o ja, nog hade han sett den där ljufva bilden med de idealistiska dragen och det fina väsendet, hon som stod så högt, så högt, men som likväl kunde läsa hvarje tanke i hans själ, hvarje känsla i hans bröst. Och nu, nu... Han kved inom sig, ty han kände den tunga kvarnstenen, bunden om hans hals, oemotståndligt draga honom ned — ned.

Nämndemannen blef mildare stämd, då han såg, huru allvarligt Johannes tog det som händt; ung har ju hvar och en varit en gång och så skänkte han fosterdottern ett anständigt utstyre och en präktig ko, det var alltid någonting att börja med.

»Gamle mäster» lefde inte länge och Johannes tog, såsom han förordnat, arf och arbete efter honom; slå sig fram på något ärligt sätt, det måste han, men till att studera vidare, därtill hade han icke mer hvarken kraft eller energi — han var bruten till kropp och själ.

Från fönstret i den lilla stugkammaren, där han hade sitt arbetsbord, kunde han se rakt ut öfver slätten bort mot prästgården, som låg där omgifven af sin lummiga trädgård. Det var vid denna utsikt Johannes stundom under sitt trägna arbete hvilade ögat. Med handen under kinden lät han blicken ila bort mot horisonten, där skogen reste sin mörka rand, och därunder blef hans bleka ansikte än blekare och skuggan af någon osynlig natt tycktes sänka sig öfver den intelligenta pannan. Han drömde långt borta från det närvarande, där han ej hörde barnens stoj eller Maris gälla diskant, då hon bullrande skötte sina göromål. Han såg ej bristerna i det torftiga hemmet, som ständigt saknade en vårdande hand, ty han skymtade blott det lif han en gång tänkt sig, lifvet sådant det kunnat gestalta sig för honom, rikt och skönt och fullt! Hjärtat begynte klappa, de magra händerna knöto sig energiskt och pulsarne slogo så ungdomligt varmt. Lefva och verka för sitt land, sitt folk, sin tid, strida dess strider och bära dess bördor och gifva sig helt, helt däråt! Han andades djupt! Då stack det plötsligt till i det sjuka bröstet och drömmaren vaknade till den hårda, bittra verkligheten.

Trött och utsliten gällde det nu blott för honom att kämpa för dagligt bröd, och hans magra nervösa hand for genom det tidigt grånade håret såsom för att drifva bort de sköna synerna, som skymde blicken för arbetet framför honom.

Det var så tomt och öde inom honom hela denna tid, hans andliga utveckling hade liksom stannat, tyckte han, hans själs finaste strängar voro afslitna. En tung suck höjde barmen, ohörbar i skrällen från potatisgrytan, som Mari hårdhändt slängde på härden.

Johannes såg upp, vid hans bord stod äldste gossen, en liten ljushåring, sådan han själf varit en gång: »Pappa?»

»Hvad är det, min pys?» Gossens stora, frågande ögon voro spändt riktade på honom: — »Pappa, i himlen får man ju veta allt?» Fadern ryckte till och såg häpen på barnet: »Det är väl så,» nickade han.

Gossen log: — »Då bryr jag mig inte om, hvem som slog sönder min kärra, jag skall säga åt gossarna att jag nog får reda på det i alla fall, om de neka» och triumferande vände han åter till sina lekar.

»I himlen får man veta allt,» de orden genljödo åter och åter i Johannes själ. Ja, där fanns ju nyckeln till alla jordelifvets gåtor, förklaring på allt, som här synts människan så dunkelt och mörkt. Han höjde åter blicken från boken, som han höll på att häfta, och såg ut, men icke som vanligt bort öfver slätten utan upp mot den klara aftonhimlen, där solens sista strålar spredo ett dröjande återsken. Såsom aldrig förr hade han i denna stund känt, att hans lefnads afton var inne, att kvällens skuggor skulle sluta sig om honom, men han bäfvade ej, han längtade efter att nå dit, där man »får veta allting», som hans lilla gosse nyss hade sagt, dit, där de brustna strängarne fulltonigt klinga med i sfärernas harmonier.

HUR DET KAN GÅ. SKISS AF HELLEN LINDGREN.

SÅ SMÅNINGOM! Hvad är det, som icke kan ske så småningom? Blommande vår kan öfvergå till kall vinter så småningom, lif till död. Det är nästan hemskt, det där ordet. När jag tänker på, hur jag såg Greta, min hustru, under förlofningstiden. Hon är ju snäll. Jag tycker det är synd om henne. Jag kan numera ingenting vara för henne annat än en angenäm sällskapsmänniska. Nåja, det tror jag, att jag kanske är, men det är ju förfärligt. Å hennes sida tror jag också, att allt är slut, fast hon troligtvis icke gjort sig reda för det. På sätt och vis vore det väl. Hur skall detta gå?...

*

Aldrig med ett ord har jag talat om denna förändring i mina känslor. Till det yttre är allt som förr äfven å hennes sida. Men hvad det är sant: bokstafven dödar, det är blott anden, som gör lefvande. Om jag också skall hyckla, skall jag genomföra rollen af öm äkta man, så godt jag kan, om hon sedan skulle upptäcka, att det är en roll och bli olycklig, kan jag icke hjälpa det, jag kan icke göra mer. Det förefaller mig cyniskt, när jag skrifvit ned, att jag nu ingenting ser hos henne, af hvad jag förr sett. Det är som om en osynlig åklagare stode bredvid mig, en människa hvilken som helst, och betraktade mig strängt och sade: Hvar hade du dina ögon? Du kommer fram med en vansinnigs ursäkt, och du är ingen vansinnig. Ty det är ett vansinne att tro sig älska en person på inbillade egenskaper. Har man då icke tid att undersöka och upptäcka, om man gjort ett misstag?

Och dock är ett sådant misstag möjligt, det görs om och om igen. Hon var kär i mig då, det är förklaringen. Kärleken i sitt första jubel förskönar, ger väsendet en flygkraft för några veckor öfver dess vanliga atmosfär, bortom dess vanliga horisont, en det lätta lycksalighetsrusets eld och hänförelse. Denna kärlekens helgdagsmänniska är den lögn, naturen skapar för att förvilla oss arma människor.

Jag vill ej anklaga henne. Jag vill blott i dessa dagboksanteckningar rättfärdiga mig inför mig själf och dem, som döma mig, när jag säger, att hennes brist är en genomgående, obotlig, oförbätterlig ytlighet. Om någonsin gäller det om ytligheten, den är icke ett fel, men en egenskap — hon kan icke hjälpa den, min stackars lilla Greta. Ibland tycker jag den gör henne söt, omedveten, naiv. Men den är outhärdlig för mig. Hur skall jag beskrifva dess outhärdlighet, dess till raseri drifvande ljufva outhärdlighet. Det är som för den, som behöfver fast och kraftig föda, att bjudas på en till oändlighet utspädd hafresoppa, det är som att i stället för att gå på fasta marken vada i ett slags gungfly af

mjuka dunkuddar, det är att mötas af *ingenting* — ord, som ingenting betyda, känslor, som ingenting innebära, tankar och åsikter, som äro idel utanläxor. Tråkigheten är något negativt, därför får man ju icke tala om den som en positiv olycka. Men när lifvet saknar hvarje nytt uppslag, då blir det gråa någonting kväfvande. Men nej! det gör det samma, det gäller att resignera, man har vänner som surrogat. Och man har blott sig själf att skylla. Farväl, drömmen om mitt lilla hem, där man skulle bada sig ren ibland från hvardagslifvet och umgås med stora tankar och värmas af stora intressen.

— — —

Greta är ett barn, som nog ibland kunde förtjäna att drifvas med litet, men längre får det icke gå. Häradshöfdingen kurtiserar henne för allvarsamt. Skulle han händelsevis vara kär. Han!... Omöjligt!...

Den där herrn gällde i Uppsala som ovanligt dum, men läste tio timmar om dagen, blef kuggad och gick upp om och om igen och så gick det. Här i Stockholm gäller han för en rätt habil och begåfvad karl och har fått säkerhet. Sådant händer icke sällan här i Stockholm med i Uppsala totalt ringaktade subjekter.

— — —

Obegripligt att häradshöfdingen skall reta mig! Och just för sina vackra åsikters skull. Greta beundrar. Det är också förtjusande lättfattligt. Till exempel — han är varm nykterhetsvän just för de lägre klassernas skull. Han utvecklade det där vid champagnen under en middag, medan han smuttade på sitt fjärde glas, tror jag.

»Men brännvinet är de fattiges champagne,» sade jag litet giftigt understruket och man skrattade.

Jag ångrade det genast. Men när vissa personer taga höga och fina ord i sin mun, göra de samma intryck på mig som delikata rätter, hvilka skola serveras riktigt varma och heta, men däremot ljumma förlora hvarje spår af sin inneboende läckerhet och blott framkalla fadda och kväljande känslor. Om mig kan visst raka motsatsen sägas, jag är visst ofta onjutbar, därför att jag är alltför het...

— — —

Alltid vid ett raskt beslut kommer hon med farorna. Om jag afsäger mig en inkomst eller ett uppdrag, därför att det strider mot min uppfattning eller mina principer, målar hon alltid i svart. Aldrig någon tro på mig, någon glädje öfver sådant, som bevisar, att jag är en karaktär. Om det där vore af ömhet för mig, vore det en annan sak, nej, det är bara feghet, försiktighet, rädsla för opinionen, lifförsäkringsintresse så att säga, hon lefver i en ständig fruktan för olycksfall. Det är besynnerligt, hon har ingen aning om, att hon är falsk, men hon smickrar jämt. I dag föll hon i extas öfver några köttbullar, som en mor till en hennes väninna, som var på besök, lagade åt vårt bord. »*Lär* mig att laga sådana köttbullar,» nästan skrek hon. Köttbullarna voro högst medelmåttiga, men gumman blef rörd, så att hon höll på att gråta. Det är så roligt när någon uppskattar en, sade den beskedliga människan. Jag var styf och stel, medan häradshöfdingen höll ett litet tal om Gretas hjärta.

— — —

Det är en besynnerlig villervalla i mina känslor. Å, hvad jag känner mig ensam. Men jag har ju ingenting att säga, när jag ingenting kan bjuda. Är jag svartsjuk? Prat. Det är min fåfänga, som är sårad helt enkelt. Jag hör dem skratta och prata i rummet bredvid. Han lär sig af henne något slags knytning eller knyppling, som de kalla macrappé, jag vet inte, hur det stafvas. Det vore rysligt att vara med dem, och ändå är det en känsla af iskyla, af frossa kring hjärtat att i sitt eget hem stå utanför, vara den öfverflödige. Men det är galenskap, visst unnar jag henne ett oskyldigt nöje, det vore värre, om hon satt här hängsjuk som i somras, ensam med mig som ett barn, som hänger läpp i brist på lekkamrat. Men häradshöfdingen, han är också en lekkamrat, som heter duga, en passopp, som aldrig mankerar och som hon behandlar som ett litet barn; än smågräla de, än försonas de, än gapskratta de åt hans misstag vid knytningen. Men med mig går inte det där. Jag blir otålig åt att spilla ord på strunt. Jag kan inte intressera mig för, att hon får ett bluslif 50 öre billigare än en väninna, därför att hon köpt det i en annan bod. Ett, tu, tre kan jag komma fram med en anmärkning, att hon gnider på örena och slösar med kronorna. Jag behöfver gudskelof inte säga sådant som förebråelse, ty vi ha alldeles tillräckligt med pengar. Nej, men jag kan inte hindra mig att med slående fakta bevisa detta, tills hon själf häpnar öfver sina inkonsekvenser och inte kan svara ett ord. Nåväl, jag har nått mitt mål, det har varit mig ett nöje att bevisa henne, hur tanklös hon varit. Jag lyckas nästan alltid: jag är väl rustad och hvad blir följden? Naturligtvis att hon med tiden kommer att hata mig. Ibland säger hon rent ut — då får jag samvetskval: »Hvarför tycker du, det är roligt att bevisa mig, att jag är dum. Är det snällt? Jag tycker, det är grymt jag.» Då har jag ingenting att säga annat än: »Man kan väl inte säga ja och amen till allting. Man får väl lof att anmärka ibland. Inte skall väl äktenskapet bara vara en smickerinrättning, där man skämmer bort hvarandra.» Då suckar hon bara och säger: »Ja, jag kan inte vederlägga dig, det vet jag ju så väl.» Åh, hvad jag då kan ångra mig bittert. Hvarför kan jag inte vara tyst. Det är ju så förödmjukande för henne, hon förstår ju att det är förakt, som ligger bakom det där, och bakom alla hans ord ligger beundran. Hon är dessutom litet löjligt svag för att gälla för något utmärkt klokt och förståndigt, och det äro vi väl alla svaga för, kan jag tänka.

Nåja, hvarför kan jag inte låta henne vara min förmynderska. Hvarför kan jag inte låtsas underordna mig hennes högre vishet. Men jag *kan* väl inte gå och spela komedi i mitt eget hem. Jag har väl en natur, jag också. Men jag känner på mig, att jag sköter mina kort illa. Om jag bara antog rollen af dum skolpojke inför sin lärarinna och lät hennes fåfänga få den lilla tillfredsställelsen att få rätt — det blef genast bättre. Och nu är det i stället jag, som ganska ofta uppträder som skolmästaren.

— — —

Hon är svag för de förnäma. En grefve är i hennes tanke ett högre väsen, en grefvinna är något af en fédrottning för ett barn, om »de kungliga» talar hon som ett barn om sagans kungar, drottningar, prinsar och prinsessor. Hon var triumferande härom dagen, när häradshöfdingen infört henne i en dylik krets.

»Hvad talade ni om för trefliga saker då?» inföll jag en smula kärft.

»Det var visst tid att tala,» sade hon, varm och leende, »vi ha spelat, jag vet inte hur många lawntennispartier.»

»Kan man inte precis lika bra göra det med viga gardister som med grefvar och grefvinnor?» inföll jag i hyckladt undrande ton.

Häradshöfdingen kom till undsättning. För en gång talade han bra om behaget af en viss ton af glad sorglöshet och förfinad lifsnjutning som en doft, hvilken med sin särskilda bouquet blott tillhör de högre kretsarna.

Jag brydde mig inte om att säga emot honom den gången. Han fick afgå med segern. Greta betraktade honom med stolthet. Och när jag sade: »Åhja, det finns ju någonting i det där,» gaf hon mig till och med en öm blick.

— — —

Greta är nervös. Det är också besynnerligt med kvinnorna. Jag behöfver blott stiga upp från bordet, så hör jag genast: »Är det något du söker, säg bara, så skall jag hämta det.» Ingenting kan ske tyst här i huset. Om jag med litet ansträngning skär steken, så är det genast: »Tag hit knifven, så skall jag slipa den. Det är ju också lätt gjordt, var nu inte envis.» Ibland skulle jag vilja skrika: »Lämna mig i fred och var tyst.» Men det är ett beständigt förmanande: »Ät inte soppan, den är för het än.» Jag är för öfrigt nästan som en komet, hvars minsta rörelse skall inregistreras och beledsagas med kommentarier. Jag känner på mig, att, om jag inte kan få upp en hård knut i ett nu, skall jag få höra: »Det där går ju inte, snälla du, ta hit,» allt i den vänligaste ton. Jag är ett småbarn, som öfvervakas. Om det vore som förr, vore det helt annat, hvad gjorde då sådana småsaker? En älskad persons små besynnerligheter äro ju behag.

— — —

Greta är till sin yttre apparition förtjusande som husmor. Hon går i hushållet med en min af viktighet, som är obeskrifligt lustig. Hon tror på fullt allvar, att hon lyckas i allt, hvad hon lägger hand vid. Det gör ingenting, vi ha en utmärkt jungfru och det är blott som ett och annat tillfälligt ryck hon gör sina visiter i köksdepartemanget, ty att verkligen grundligt ta fatt på någonting, sätta sig in i någonting har aldrig legat för henne. Hon återkommer från hvarje sådant ströftåg, röd och strålande, i tro att det är hon, som är den ledande själen i vår mathållning. En gång anmärkte jag på skämt, ganska oförargligt för resten: »Du borde öppna en hushållsskola», men då blef hon ond. För öfrigt tycker jag det är rätt naturligt och tilltalande, att en person, som aldrig varit van att uträtta något praktiskt, erfar en ljuf stolthet att se något, hon kan kalla sina händers verk. Det är ett slags konstnärsglädje. Jag äter alltså och berömmer alltid hennes miserabla beignets soufflés. Vår jungfru är blott förtviflad öfver att hon förstör baken, ty hon har fått passion för bakning. Å, sådana skorpor!

— — —

(Forts.)

NODVÄNDIGHETSARTIKEL

för verkstäder, fabriker, bruk, fartyg, landtegendomar, landsställen och privata familjer:

Wilh. Beckers Samaritlådor,

rikligt försedda med förbandsartiklar och verksamma antiseptiska sårmedel,

prydliga och omsorgsfullt arbetade af stark, bonad ek, ***ej*** såsom andra i handeln förekommande af kartong eller bleckplåt, som visat sig bräckliga och mindre ändamålsenliga,

praktiskt inredda med skilda fack och afdelningar, där de olika artiklarne hafva sina bestämda platser,

försäljas i 4 skilda storlekar med olika konstruktioner till respektive Kr. 6:—, 12:—, 30:— och 35:—. Illustreradt prospekt sändes franco på begäran. ***Wilh. Becker,*** Kongl. Hofleverantör, ***5 Malmtorgsgatan,*** *Stockholm.*

VADSBRO KYRKA FRÅN VÄSTER.

VADSBRO KYRKA I SÖDERMANLAND.

ANTALET AF VÅRA restaurerade tempel har nyligen ökats med ännu ett, nämligen Vadsbro kyrka i Södermanland, som efter den genomgångna nydaningen onekligen blifvit en af våra vackraste landskyrkor.

Det gamla gudshusets ålder är obekant. »Att utforska hvem som först byggt Vadsbro kyrka,» skrifver år 1746 en dåtida antecknare, »vill ett skarpare väderkorn till än mitt, helst alla spår äro utplånade sedan mansåldrar tillbaka.» — Äfven vid denna kyrkas tillkomst är fästad sagan om ett

DRAKHUFVUD MED BISKOPSKRONA PÅ EN AF TAKRÄNNORNA.

fåfängt byggnadsarbete: hvad som byggdes om dagen refs nämligen ned om natten af osynliga händer, tills man lade en af de nedrifna stenarna på en vagn, dragen af ett par tvillingstutar, som fingo gå hvart de behagade; där de slutligen stannade, restes kyrkan utan vidare hinder.

I början af 1400-talet har man det första säkra omnämnandet af Vadsbro kapell, hvars innerväggar med de tre hvalfven då dekorerades med bilder, för det mesta ur bibeln och helgonhistorien. Den mäktiga och frejdade Sparresläkten innehade då Lagmansö i Vadsbro. Ulf Sparre, själf riksråd såsom hans son Gustaf, hade en annan son, hvilken under namn af Sigge II Ulfsson Sparre, själf

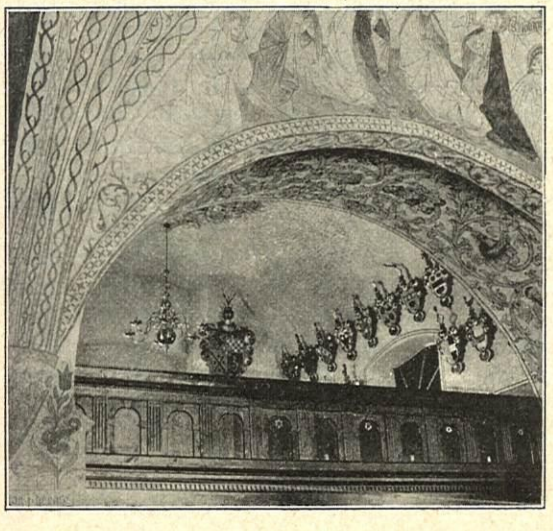

SIDOLÄKTARE MED VAPENSKÖLDAR.

var biskop i Strängnäs 1449—1463 och en af de kyrkofurstar, som vid sidan af Jöns Bengtsson Oxenstierna gjorde lifvet bittert för Karl Knutsson Bonde. Sparre- och biskopsvapnet återfinnes än i dag uti ett af hvalfven. Äfven förekommer en biskopskrona på ett drakhufvud af koppar i slutet af en takränna.

År 1656 tillbyggdes kyrkan med ett hvalf åt öster och ett åt väster i samma stil som det gamla, hvarvid en ståtlig portal af sandsten med pelare och ornament restes på västra sidan. I portalen stå inristade initialerna till namnen Erik Ryning och hans fru, Maria Elisabet Kurtzell på Lagmansö, hvilka på egen bekostnad tillbyggde kyrkan och drogo försorg om dess inredning och de nya hvalfvens dekorering, hvartill bilder ur bibelns historia blifvit använda, bilder, hvilka i konstvärde dock ej kunna täfla med dem, som finnas i de äldre hvalfven. Samma personer skänkte, förutom en vacker predikstol, äfven en storslagen altartafla i barockstil eller kanske rättare ett altarskåp med dels målade, dels skulpterade bilder, hvilkas rikedom framgår däraf, att man kan räkna ända till 101

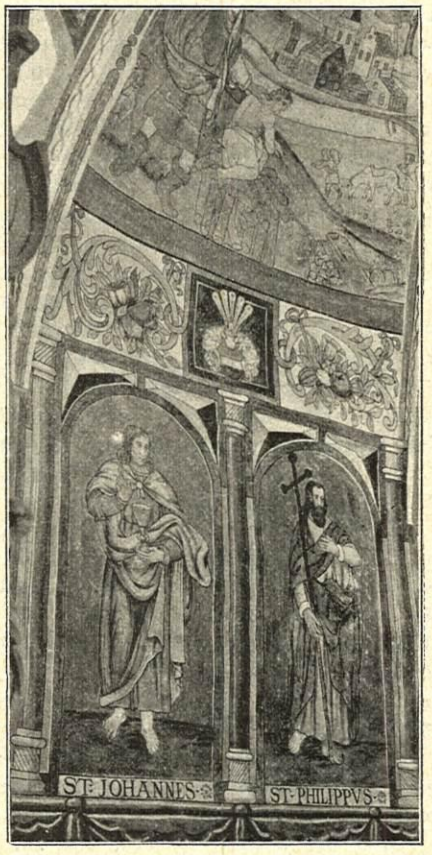

S:T JOHANNES OCH S:T PHILIPPUS.

skurna, fristående hufvuden, bland hvilka äfven förekomma porträttbyster af gifvaren och gifvarinnan.

Ryning var en af stormännen från Gustaf II Adolfs dagar, riksråd, amiral och lagman öfver Södermanland. Såsom exempel på det karaktäristiska för tiden må nämnas, att fru Ryning under sin lifstid själf anslog 3,000 riksdaler specier (= 12,000 kr.) till sin begrafning, hvilken måtte hafva varit storslagen, enär processionen räckte öfver $^1/_4$ mil. Hon hvilar med de sina i det präktiga Stålarmska grafkoret, vid sidan af kyrkan.

Ett historiskt minne från 1700-talet är fästadt vid kyrkan, i det länets ränteri förlades till dess sakristia för att undgå ryssarna, då de härjade Nyköping; vid detta tillfälle hölls vakt öfver skatten hela sommaren igenom.

Den nuvarande generationen hade ingen aning om den rikedom af bilder och dekorationer, som gömdes bakom flere kalklager i hvalf och på väggar, men anteckningar från år 1759 upphittades, där det, utmärkande för den tidens uppfattning, heter: »kyrkans väggar hafva ännu icke blifvit hvitmenade, utan sitta än de gamla målningarna kvar å väggar och tak. Jag skulle mest tro, att vår nuvarande förnäme patronus vill hafva

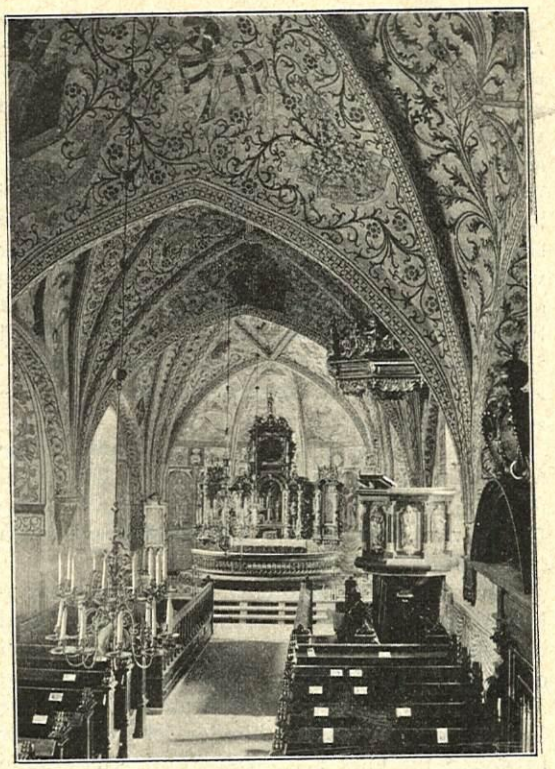

DET INRE AF VADSBRO KYRKA MED DE RESTAURERADE HVALFMÅLNINGARNA.

äfven taket öfverstruket, ehuru gubbarne (bönderna) ömma därvid såsom gräsligen måne om dessa gammaldags målningar, fastän de i vår tid verka hvarken gagn eller prydnad.» Och bilderna försvunno ock, antagligen vid en större reparation år 1775.

Med ledning af nämnde anteckningar bortskrapades här och där kalklagret och öfverallt framträdde spår af vackra bilder och dekorationer med behagliga, milda färger. Doktor Eckhoff tillkallades såsom sakkännare, och förordade han på det varmaste deras återställande.

Nu hafva genom artisten V. Pettersson från Stockholm dessa vittnesbörd om forntida föreställningssätt och konst blifvit med skicklighet, smak och pietet återställda. Allt ter sig ädelt och värdigt. Inga fula bilder, som ofta annars förekomma såsom frukt af en gräslig medeltidsfantasi, äro att se. Längs väggarna stå profeter, evangelister och apostlar och öfverallt i hvalfven sitta konstnärligt tilltalande bilder af namnkunniga kvinnor, skildringar ur den heliga skrift o. s. v. Såsom altarklenod är att märka ett antependium af violett sammet med guldbroderier från år 1634, som grefvinnan Maria von Rosen på Hedenlunda låtit på egen bekostnad renovera, och har denna reno-

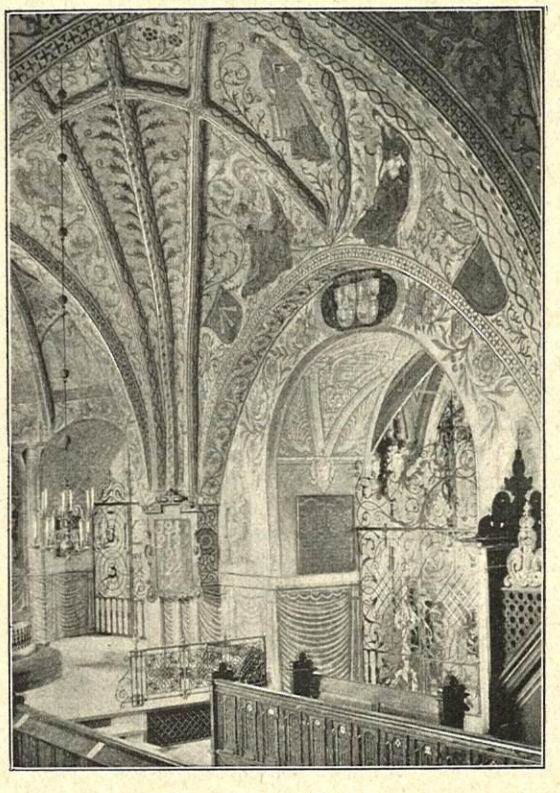

DE STÅLARMSKA OCH FALKENBERGSKA GRAFKOREN.

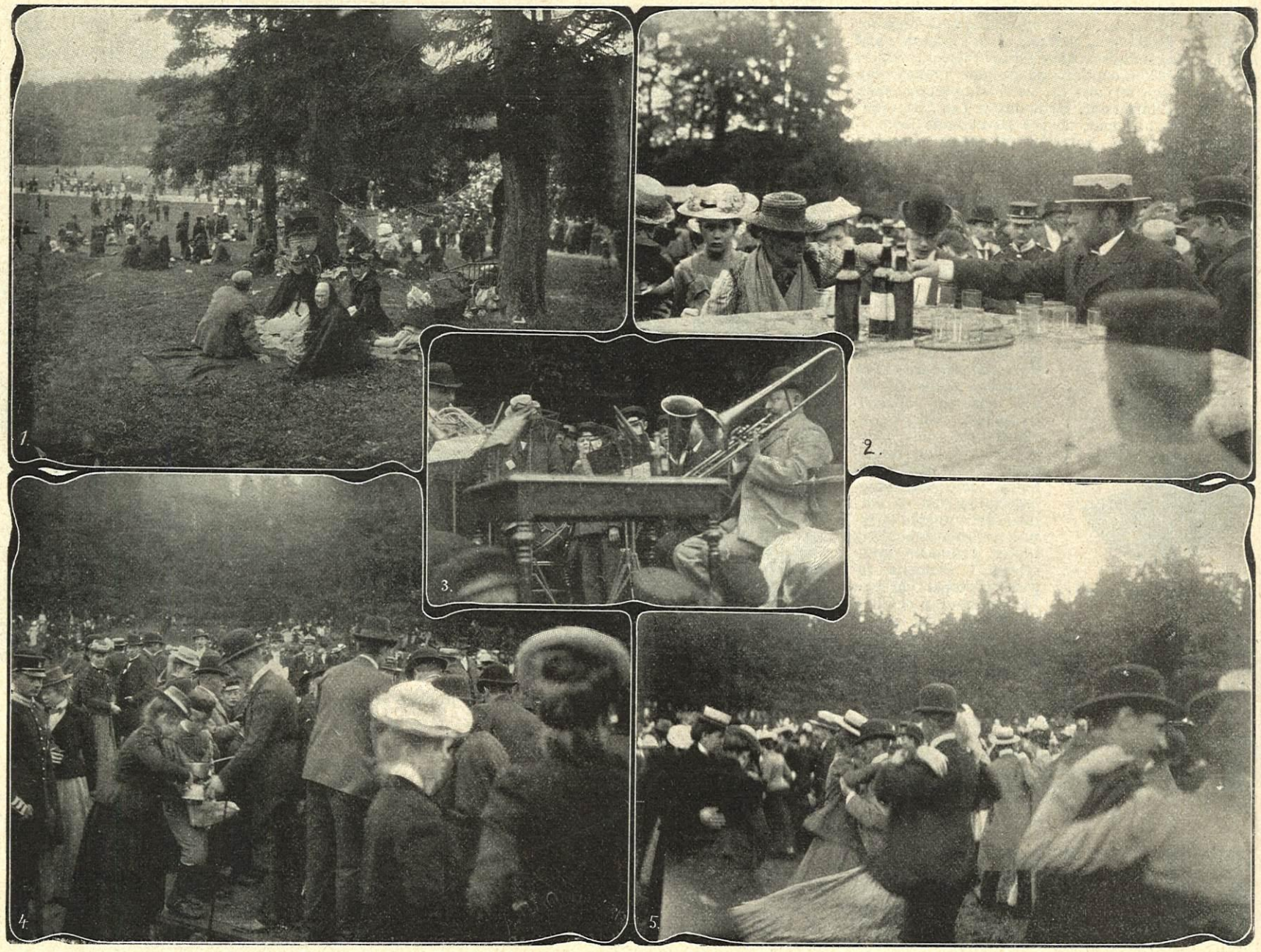

TREFALDIGHETSNATTEN VID UGGLEVIKSKÄLLAN. NÅGRA STOCKHOLMSKA FOLKLIFSBILDER AF HOFFOTOGRAF A. BLOMBERG. 1. MAN LÄGRAR I DET GRÖNA. 2. VATTENUTSKÄNKNING VID UGGLEVIKSKÄLLAN. 3. PÅ MUSIKESTRADEN. 4. KAFFEPANNORNA FYLLAS VID KÄLLAN. 5. I DANSENS HVIRFLAR.

vering blifvit vida dyrbarare än inköpet af en ny altarduk.

Allt i kyrkan har blifvit förnyadt. De bekväma bänkarna i gammaldags stil äro på gaflarna dekorerade med blommor, icke schablonmässigt, utan i omväxlande stiliserade mönster.

Den stora samlingen af mer eller mindre väldiga vapensköldar, den äldsta af år 1555, har blifvit uppställd och ordnad på väggarna å en sidoläktare. Med kyrkan äro sammanbyggda två grafkor, Stålarmska af år 1650 och Falkenbergska af år 1691, hvilka äfven undergått en grundlig restaurering, ut- och invändigt, och äro hvartdera skilda från kyrkan genom ståtliga gallergrindar af smidt järn. Det Stålarmska grafkoret är praktfullt med dyrbara epitafier och sarkofager af marmor och sandsten.

Planen till restaureringen är uppgjord af arkitekten Fritz Eckert i Stockholm och utförandet verkställdt af slottsbyggmästaren A. Ramstedt från Mariefred.

UR DAGSKRÖNIKAN.

TREFALDIGHETSNATTEN VID UGGLEVIKSKÄLLAN. I August Blanches odödliga verklighetsbilder från 40-talets Stockholm förekommer en skiss, hvari det gamla bruket att tåga ut till Uggleviksskällan natten till trefaldighetssöndagen skildras med en tillsats af landsvägsromantik, hvarvid de agerande ha lätt att få knifven ur slidan och gå löst på hvarandra i sommarnattens lätta dunkel.

Den väldiga folkvandringen ut från storstadens stenkvarter till Uggleviken dessa högsommartimmar, då det hvarken är dag eller natt, »utan väger mellan båda», fortfar äfven i våra dagar, men lynnena ha väsentligt humaniserats, så att man nu dricker sitt vatten i lugn och ro, grälar kanske litet smått, då de medförda buteljernas innehåll verkar alltför stimulerande, men umgås för öfrigt helt gemytligt med hvarandra och tråder dansen i det doftande gröngräset, där smörblommornas gula knoppar skimra genom dunklet.

Denna face af det stockholmska folklifvet är verkligen så pass karaktäristisk, att vi låtit kameran fixera densamma i några ögonblicksbilder, som inrymmas i dagsnumret. Vi se där vattenutskänkningen skötas af en tämligen till åren kommen »källnymf», som sedan långt tillbaka i tiden varit folklifvets medelpunkt därute i egenskap af den kristallklara dryckens »servitös». Vi få bevittna hur »kaffehurran» fylles med den oumbärliga varan, hur dansen går kring musikestraden o. s. v. — allt i ramen af det idylliska stockholmslandskapet, som aldrig är fagrare än i den nordiska högsommarnattens dämpade ljus.

*

DEN FÖRSTA DOKTORSPROMOTIONEN I GÖTEBORG. I Göteborgs högskolas aula ägde härom dagen rum den första filosofie-doktors-promotionen i närvaro af bland andra universitetskanslären Gilljam, högskolestyrelsens ordförande landshöfdingen friherre Lagerbring, examens-kommissionens ordförande professor E. Tegnér, stiftets biskop Rodhe och stadsfullmäktiges ordförande professor Wijkander. Sedan alla intagit sina platser, besteg högskolans rektor, professor Vising, talarestolen och hälsade de närvarande välkomna, hvarefter han höll en föreläsning öfver »Antiken i Frankrikes litteraturhistoria». Efter föreläsningens slut uppläste högskolestyrelsens sekreterare docenten E. Janzon venia promovendi, hvarpå professor Vising sade några ord till promovendi. Efter att därpå själf hafva bekransat sig, utdelade professor Vising till promovendi, filosofie licentiaterna A. T. Wallerius, C. G. Grimberg, K. H. Fredlund, J. A. H. Hedén, doktorsgradens insignier, lagerkransen, ringen och diplomen. Å de nyblifna doktorernas vägnar höll därefter doktor Wallerius å latin ett svarstal till dem, som med sin närvaro hedrat akten. Slutligen bestegs katedern af doktor A. U. Bååth, som under erinran om att den första promotionen vid högskolan i Göteborg i viss mån måste ha en annan karaktär än promotionerna vid de gamla statsuniversiteten, föredrog en epilog: »De gamles framtidsdröm».

Den unga högskolan kan nu med tillfredsställelse se tillbaka på de betydande insatser hon redan gjort i det samhälle, där frikostiga donatorer, intresserade af vetenskaplig id, satt henne att verka. Och denna hennes hedersdag var ock en hedersdag för Göteborgs samhälle, hvars förmögne mäns odlingsintresse tagit sig uttryck i hennes tillkomst, och de rika förhoppningar om en vacker framtida utveckling, som hennes historia hittills gifvit rätt att hysa, gälla ej minst hennes uppgift som kulturbärerska.

*

EN KRY NITTIOÅRING. Änkefru Mariana Adolfina Vilhelmina Holmertz, född Olivecrantz, fyllde den 28 sistl. maj 90 år. Fru Holmertz är änka efter lagmannen i Västgötadals och Bohusläns lagsaga P. Holmertz, hvilken år 1849 i Skara höll det sista lagmanstinget i Sverige. Hon besitter för sin höga ålder en ovanligt god hälsa, är flitigt sysselsatt med läsning och arbete samt skänkte på sin nittioårsdag till hvar och en af sina tre söner af henne förfärdigade stickade

FRU M. A. V. HOLMERTZ.

täcken. Omgifven af barn och barnbarn, hyllades den krya åldringen på sin högtidsdag med blommor af många besökande, släktingar och vänner samt med hälsningstelegram från när och fjärran. Såsom egendomligt kan omförmälas, att både hennes man, far, farfar och farmors far voro alla lagmän, samt att hennes farfarsfar, farfarsfarfar och farfarsfarfarsfar voro biskopar, de två sistnämnde i Åbo — där sonen i sådan egenskap efterträdde sin fader — och den förstnämnde i Borgå i Finland.

*

HERMAN MAGNUS AF PETERSENS. †. För några dagar sedan afled härstädes förste hofjägmästaren H. M. af Petersens i en ålder af något öfver 60 år.

Förste hofjägmästaren af P. tillhörde dem af de sista decenniernas hofmän som i det personliga umgänget stodo konung Oscar och hans söner närmast. Han var skicklig jägare och intresserad seglare; i sist nämnda egenskap åtnjöt han stor popularitet inom Svenska segelsällskapet, som hvars ordförande han fungerade 1896—1897 och hvars vice ordförandebefattning han på därom lifligt uttalade önskningar förmåtts bekläda under desenaste åren. Äfven i Svenska jägaresällskapet var han högt uppburen och han fungerade där sedan snart trettio år tillbaka som ordförande. Han har deltagit i de flesta kungliga jakter under de senaste tjugo åren, dels som ledare, dels som deltagare.

H. M. AF PETERSENS.

Gift 1866 med grefvinnan Sofia Albertina Charlotta Augusta Eleonora Katarina Stenbock, efterlämnar af Petersens änka, sönerna August Herman, kapten vid flottan, Herman, sjökapten, och Hugo, extra jägmästare, samt döttrarna Ebba och Anna, äfvensom en syster, gift Ribbing, och flera halfsyskon.

*

BRÖDRABANDEN MELLAN SVERIGE OCH NORGE tillknytas nog, trots alla politiska slitningar, glädjande att nämna, allt mer, och de ömsesidiga besök mellan de bägge landens ungdom, som senaste tiden bevittnat, äro därpå en god mätare. Så erinra vi om det stora mötet mellan *idrottens män* i Stockholm sista veckan af maj, däri ett stort antal norrmän deltog, och norska *studentsångarnes* besök i Uppsala den 17 maj som nu gengäldas af O. D.-isternas besök i Kristiania.

Skansen har ock, som bekant, i dagarna gästats af en grupp norska *folkdansare*, och torde längre fram under sommaren ett motsvarande besök i Kristiania komma att aflägga af »Svenska folkdansens vänner».

I sammanhang med blifvande läraremöte kommer den viktiga frågan om vandringsbibliotek att upptagas, särskildt med hänsyn till lämpliga, korta uppsatser på de resp. språken för ungdomen. Uti feriekurserna i Uppsala kommer ock ett afsevärdt antal norska åhörare att deltaga.

Det under våren bildade *Samfundet* **Brödrafolkens Väl** arbetar på sitt sätt till ömsesidig samtrafik. Svenska afdelningen har nämligen vidtagit åtgärder till igångsättande af *norska smärre landtbrukares* besök vid landtbruksmötet i Helsingborg denna månad och till samverkan mellan skolungdom.

Samfundet, som jämnt och stilla utvecklas inom alla lager, så att bland medlemmarna räknas ett betydligt antal riksdagsmän och lärare, militärer och isynnerhet studerande ungdom, men äfven höga hoffunktionärer och enkla handtverkare m. fl., har anlagt ett ganska vackert märke att bära som nål, af hvilket vi här invid lämna en afbildning.

Samfundets expedition i Stockholm är 4 Kammakaregatan. Ledamotsafgiften 2 kr. per år och märkets pris 2 kr. i emalj, 65 öre förgylldt eller oxideradt.

PRENUMERERA PÅ

IDUNS MODETIDNING.

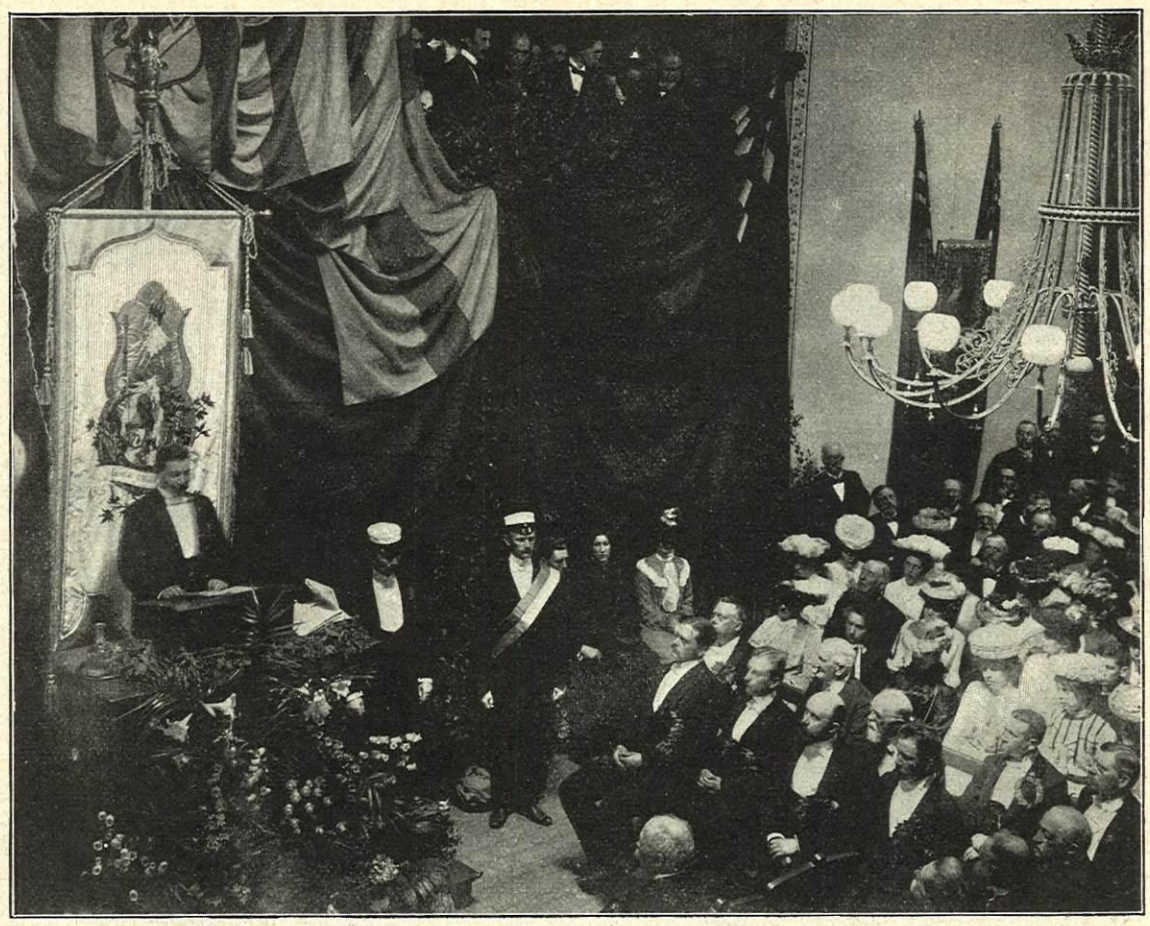

DEN FÖRSTA PROMOTIONEN VID GÖTEBORGS HÖGSKOLA. PROFESSOR VISING HÅLLER HÖGTIDSTALET. OLGA RINMAN FOTO.

FRÖKEN IDA MATTONS TVÄNNE SENASTE ARBETEN.

(KORTBREF FRÅN IDUNS PARISKORRESPONDENT.)

GENOM ett alldeles särskildt älskvärdt tillmötesgående har fröken Ida Matton, vår unga, begåfvade, sig här uppehållande, skulptris ställt vidstående tvänne fotografier till Iduns disposition.

Hänvisande till hvad jag redan i tidningens nummer af den 4 april haft tillfälle orda om fröken M:s konst, har jag beträffande dessa hennes tvänne sista skapelser att tillägga:

Gruppen »La confidence», som nu utställes å »Stora salongen», har redan förut i vår exponerats å »Damernas salong», hvarifrån den hemförde »le prix de sculpture». Detta pris kan man endast erhålla *en* gång och är med detsamma äfven förenadt det villkoret, att det är *första* gången arbetet i fråga utställes.

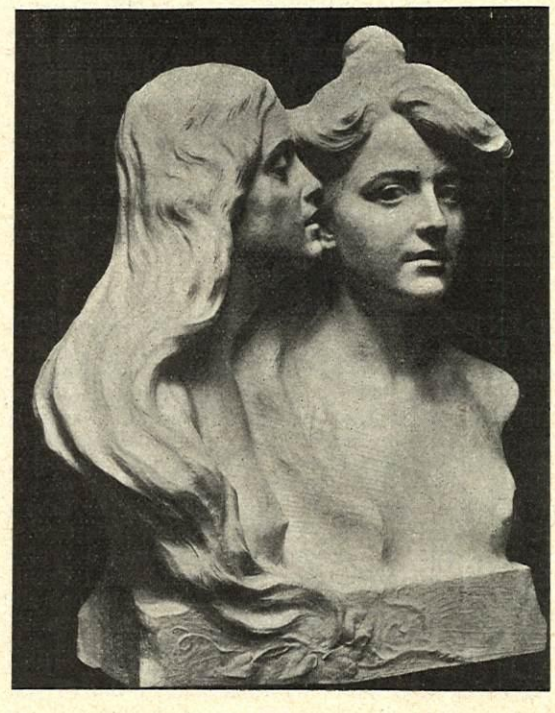

»LA CONFIDENCE». GRUPP I MARMOR AF IDA MATTON.

Vi hafva redan förut på sin tid talat om denna charmanta grupp, och var det oss ett nöje att återse densamma å nuvarande salongen, där den tack vare fördelaktigare placering och mera förmånliga ljusförhållanden gjorde sig ännu bättre, och torde det ej vara allt för sangviniskt att hoppas, det den äfven härifrån hemför något pris!

Vår andra bild återgifver ett grafmonument, som i sommar kommer att resas å S-ska (mera få vi ej säga) familjegriften på Gefle kyrkogård. Det är nu fullt färdigt och afsändes om ett par dagar till sin bestämmelseort.

En högrelief i brons af öfver två meters höjd, lika stämningsfull till motiv som i utförandet fulländad. Kvinnofiguren tänkes uttala de bibelord, som finnas inristade, och som hänvisa till hoppet om uppståndelsen. Monumentet är hållet i en särdeles tilltalande färgton, med en skiftning i brunt och grönt.

Det hade varit fröken M:s afsikt att utställa äfven detta arbete å årets salong, men det blef för sent färdigt. Antagligen kommer emellertid gipsmodellen att restaureras och exponeras å ett kommande års salong.

EDVARD STJERNSTRÖM.

BODIL ENE. SKISS FÖR IDUN AF FRIDA LANDSORT.

(FORTS. O. SLUT FR. FÖREG. N:R.)

»OCH MIN bror ... ni får inte finna mig ogrannlaga, fröken Ene, men jag vet, att min bror — hur skall jag säga? — var mycket intagen af er. För mig, som är hans enda syster, har han aldrig haft några hemligheter.»

»Såå.»

»Jag vet också, att det inte kom så långt som till någon egentlig förklaring er emellan. Orsaken till det var ...»

Fru Grehn blef plötsligt förlägen och hejdade sig.

»Var snäll och fortsätt!» uppmanade Bodil lugnt.

»Det är ju litet ... delikat,» stammade fru

Grehn, som kände sig på hal is gentemot Bodils säkerhet.

»Ja, det är litet delikat. Men det är särdeles intressant.»

Fru Grehn kunde icke bli riktigt klok på Bodils ton, men som det nu var, måste hon gå vidare.

»Min bror var också fattig. Han hade som så många andra studerat på skuld och förstod sig inte på att spara och lefva förståndigt. *Jag* kunde inte vara honom till hjälp. Jag var på den tiden en fattig guvernant, fast jag sedan gjorde ett godt parti. Min bror måste alltså se sig om efter en förmögen flicka, om han alls skulle kunna tänka på att gifta sig. Det förstår ni nog.»

»Ingenting är naturligare än det,» försäkrade Bodil.

»En sådan flicka fann han i en familj, där han blifvit husläkare. Det var en ovanligt älsklig varelse, men hon hade litet klena lungor. Nå ja, han gifte sig, betalade sina skulder, etablerade sig gentilt och kom snart i ropet som en duktig läkare. För ungefär ett år sedan blef han änkling. Hans fru hade under de sista åren mest vistats vid Rivieran, men hon kunde inte räddas.»

»Så ledsamt!» beklagade Bodil.

»Ja, det må ni väl säga. Hon var en ängel, och min bror sörjer henne djupt.»

»Ja visst. Det vore underligt annat.»

»Men nog var det eget, att han så där af en händelse nu skulle återfinna sin ungdomskärlek,» fortsatte fru Grehn svärmiskt. »Underliga äro Herrens vägar.»

Fru Grehn riktade ett par sökande ögon på Bodils ansikte, men fann ingenting.

»Och jag ville så gärna,» fortfor hon, »att ni två skulle bli närmare bekanta. Vill ni inte tala om för mig, hvad ni haft för er alla dessa år?»

»Jo, gärna. Men det är inte mycket att säga. Min faster, som var som en mor för mig, lät mig resa till Leipzig och Berlin och studera musik. När jag var färdig med mina studier, slog jag mig ner i London som musiklärarinna. Där fick jag den underrättelsen, att min kusin Ellen, fasters enda barn, helt hastigt dött i lunginflammation, och jag beredde mig att resa hem. När jag efter några veckor var färdig att bryta upp, kom ett telegram, att också faster dött. Så stod jag ensam i världen. Men den så kallade lyckan var mig bevågen: faster hade testamenterat mig hela sin förmögenhet, så att jag nu var ekonomiskt oberoende. Men nu ville jag inte hem — hade ju inte längre något hem. Så begaf jag mig ut på resor i Frankrike, Italien och Spanien.»

»O, så härligt!»

»Å ja,» kom det afkylande. »Men det kunde jag ju inte hålla på med i all oändlighet. En vacker dag — det var i höstas — bröt jag upp från Rom och reste till Sverige igen för att skaffa mig ett eget litet hem. På resan hamnade jag här i staden, fann behag i den — man är ju här på samma gång som hemma och ute — och köpte den här lilla villan. Det vill säga, ännu är den inte riktigt min: jag vill inte röra vid mitt kapital. Men om jag lefver sparsamt och arbetsamt, så är den min om några år.»

»Arbetsamt, säger fröken. Ger ni musiklektioner?»

»Nej. Jag är glad att jag slipper. Jag öfversätter för ett par tidningar, och så gör jag blommor.»

»Gör ni blommor! Är det verkligen något att förtjäna på?»

»Inga stora summor precis, men det gör sitt till, och det roar mig. Jag lärde mig

GRAFMONUMENT FÖR GEFLE KYRKOGÅRD AF IDA MATTON.

den konsten utrikes i min ungdom. En firma i Berlin tar emot mina blommor och betalar inte dåligt.»

»Kära fröken Ene, hvad allt det här var intressant att höra! Jag är så glad, att jag gjort er bekantskap. Nu måste ni lofva mig att komma och hälsa på, så snart ni blir riktigt bra i foten. Ni får inte neka.»

»Jag är mycket tacksam för ert intresse för mig, fru Grehn, men jag vet verkligen inte...»

»Inga men, fröken! Både min man och jag glädja oss åt att snart få se er hos oss. Farväl nu så länge!»

Fru Grehn reste sig.

»Var snäll och sitt ner ett ögonblick till, fru Grehn. Jag ville fråga er om en ting, om ni tillåter. — Om doktor Verenius inte har några hemligheter för er, så vet ni väl också, att det *nu* har kommit till en förklaring mellan honom och mig?»

»Nej, är det möjligt! Redan! Det sade min bror ingenting om. Jag är *så* glad, fröken Ene...»

»Det är inte så, som fru Grehn tycks tro.»

»Ha ni inte kommit öfverens om... att gifta er?»

»Det var det aldrig tal om. Doktor Verenius har en gång vägt mig och funnit mig för lätt.»

»Ack, kära fröken, tala inte så! Ni vet ju...»

»Ja, ja. Förlåt!»

»Hvad har det då varit för slags förklaring er emellan?»

»Det är nog att säga att jag bad honom gå.»

»Bad honom gå? Ni menar väl inte?..»

»Det skulle vara mig emot, om ni, fru Grehn, eller doktor Verenius själf trodde, att jag... Jag har talat om det för er, därför att jag inte vill, att ni skulle ta emot mig i ert hem som möjligen blifvande svägerska.»

»Men, snälla fröken Ene, jag förstår inte alls... Ni menar väl aldrig, att?..»

»Jo, just det menar jag. Och vårt umgänge — om ni ännu önskar det — får inte börja med ett missförstånd, som det längre fram skulle bli ännu svårare att förklara.»

»Jag är alldeles bestört.» Fru Grehn for med sin starkt parfymerade näsduk öfver ansiktet. »Men tror ni inte, ni förhastat er? Att ni i en framtid...»

»Jag är trettio år, fru Grehn, och inte något barn längre. Min framtid har ingenting med doktor Verenius att göra, och det har jag sagt honom. Det förvånar mig, att han, efter vårt sammanträffande härom dagen, bedt er gå hit till mig och inleda en bekantskap, som — förlåt min uppriktighet! — inte tjänar någonting till. Om så är, att han ännu hyser några tankar på mig, ber jag er, att ni meddelar honom, hvad jag nu sagt. Då skulle ni göra mig en verklig tjänst, och ni ville ju vara mig till nytta, sade ni?»

»Jag är ledsen, att jag med mitt besök fallit er besvärlig, fröken Ene.» Fru Grehn ansträngde sig att bibehålla sin världsdamsförbindlighet. »Om jag vetat...»

»Så hade ni inte gjort detta närmande. Det förstår jag fullkomligt. Men jag uppskattar i alla fall er vänlighet och beklagar, att jag varit tvungen att säga er obehagliga saker. Tro mig, fru Grehn, det har inte varit något nöje för mig. Om ni det oaktadt inte vill afbryta vår bekantskap redan i början, skall jag ha den äran att besvara er visit och tacka både er och doktor Grehn för er vänlighet, så snart jag kan för min fot. Men jag ville innan dess ha allting klart oss emellan.»

Fru Grehn reste sig åter, räckte Bodil handen och sade med ett ansträngdt leende: »Välkommen, fröken Ene, om ni har lust. Men ni skall göra, alldeles som ni vill. Nu skall jag inte trötta er längre. God bättring!»

Bodil ringde på Fina att följa den besökande ut, hvarefter de båda damerna tryckte hvarandras händer och fru Grehn aflägsnade sig. En ström af violdoft betecknade hennes väg.

Bodil tog Filippa upp till sig igen.

»Kom hit, kusin! Jag behöfver friska upp mig med någonting naturligt. Den där luktviolen var konstgjord, utmärkt väl gjord, för all del, men i alla fall lika onaturlig som mina violer, fast de åtminstone ha så mycket förstånd att de inte parfymera sig.

Kan du begripa, kusin, hvad jag gjort människor för ondt? Här kommer den ena efter den andra och anfaller mig. Först kommer den där token, som erbjuder mig sina ridderliga tjänster och gör mig illa i foten. Det var nu också en tjänst! Så kommer en gengångare och ställer till med en pinsam operation på själfva min födelsedag. Det kan man kalla att bli firad, kusin. Och så kommer den här ansträngande frun, som man med bästa vilja i världen inte kan beskylla för öfverdrifven grannlagenhet, och erbjuder mig umgänge och vänskap och allting. Ha, ha, ha! Så är det att vara förgylld.

Du förebrår mig, att jag inte var som en ängel mot henne. Du har rätt, kusin. Det har du alltid, Men, ser du, änglaroller ligga inte för mitt temperament. Jag har för mycket syra i mig. Hvaraf hjärtat fullt är, däraf talar munnen. Om jag hade en sirapsburk till hjärta, skulle du få se på annat slag.

Men hvad skall nu hända? För det kan nog inte låta bli. Nu fattas bara att herr Richard Diemer också stiger in genom dörren där och friar till mig. Jag vånnar, han försökte. Jag har fått blodad tand, kusin, och han borde näpsas.

I den här staden blir det tydligen ingen ro för mig. Hade jag vetat, att här finnes så mycket sammanhang, så hade jag inte slagit ned mina bopålar i den här idyllen.

Men hvad ska vi ta oss till, kusin? Ska vi sälja vår villa och ge oss ut i vida världen?

Det blir nog det bästa. Och det kan vara nyttigt för dig att se dig om litet i världen. Vi ska resa ut och gå i galleri och se på taflor. Det är tröttsamt, kusin, och det kan nog hända, att du får ondt i nacken af att titta på så mycket madonnor. Men du kommer att bli en bildad person, kusin, och då får man inte fästa sig vid litet hufvudvärk, förstår du.

Alltså är det bestämdt, att vi ge oss af. Och om vi inte söka, så kanske vi finna något, en lifsuppgift eller något sådant. Kanske skrifva vi en stor, tjock bok om alla madonnorna för att reda ut, hvilken som är mest lik originalet. Det har ännu ingen gjort.

Bara inte stanna här.

Men herr Diemer skall stå till svars.»

*

Samma dag skref Bodil några rader till Richard Diemer och utbad sig ett samtal.

När Fina fick i uppdrag att lägga brefvet i en breflåda, kunde hon inte hålla sin förvåning i styr.

»Men, fröken, då känner ju fröken ändå den där herr Diemer?»

»Nej. Inte än. Men jag ämnar göra hans bekantskap. Jag har min egen afsikt med den saken. I morgon klockan ett kommer han och ringer på, och då skall du ta emot honom med din artigaste min.»

»Ja, fröken.»

Och Fina gick och lade brefvet på posten, allt under det hon grubblade öfver saken. Hvad hade det kommit åt hennes fröken?

IV.

Vid ett-tiden följande dag satt Bodil, iklädd en stålgrå hemmadräkt och med Filippa bredvid sig, i soffan i det gröna rummet, och framför henne satt en herre med blondt hår och spetsigt, ljust helskägg. Hans drag voro ganska alldagliga, men i blicken från hans lugna, mörblå ögon och i hans min och hållning fanns en naturlig och enkel otvungenhet, som ingaf tillit och sympati. Trots helskägget såg han nästan gossaktigt ung ut.

Bodils min var allvarlig, nästan sträng,

»Ni har på ett något besynnerligt sätt erbjudit mig edra ridderliga tjänster, herr Diemer. Men ni har ingen aning om hvilka följder ert bref haft.»

»Nej, fröken. Jag väntar att få höra.»

»Hvarför skref ni?»

Svaret dröjde några ögonblick.

»Jag kunde inte låta bli,» kom det trohjärtadt.

Bodil kunde icke återhålla ett litet leende.

»Förlåt, herr Diemer, hur gammal är ni?»

»Trettiotvå år.»

»Det skulle man inte ha trott.»

»Nenej. Jag erkänner att jag bar mig betydligt yngre åt den gången.»

»För er skull har jag gjort mig illa i foten och nu i flere dagar måst ligga med is på den. Ännu kan jag icke stödja på den riktigt.»

»Jag är mycket ledsen, fröken Ene. Men jag förstår inte sammanhanget. Vill ni inte vara snäll och förklara?»

Bodil kände sig plötsligt brydd. Hon kände, att hon rodnade, och blef ännu mer förlägen.

»Jo, det gick så till, att jag gjorde en fjäril af er biljett, och så fäste jag den vid ett snöre, och katten och jag lekte med den, och så snafvade jag på mattan och föll och fick foten under mig.»

»Jag är mer ledsen, än jag kan säga, fröken. Men något sådant kunde jag ju inte förutse. Då skulle jag aldrig ha gifvit vika för en impuls. Jag ville bara på något sätt göra er bekantskap.»

»Nu har ni fått er vilja fram. Men vår bekantskap kommer att bli kort. Om några dagar reser jag min väg.»

»Reser? Men ni vill väl inte att jag skall tro, att det är jag, som drifver er bort?»

»Ni är den indirekta orsaken. Om ni inte skrifvit den där biljetten, så hade jag inte skadat min fot. Och om inte det hade skett, så hade heller inte en del andra händelser inträffat, och jag kunde ha suttit i lugn och ro i mitt lilla hem, som jag börjat fästa mig vid. Som det nu blifvit, måste jag tala vid min homme d'affaires, att han säljer villan åt mig. Och själf går jag i landsflykt.»

»Fröken Ene, när ni sagt så mycket, är ni skyldig att säga mig hela sammanhanget. Det här är ju idel mystifikationer.»

»Är *jag* skyldig *er* någonting, herr Diemer? Nu vet ni följderna af ert tilltag, och nu har jag ingenting mer att säga er.»

»Mitt straff har jag redan fått. Men en sak till måste ni säga mig. Finns det inte något sätt för mig att godtgöra, hvad jag förbrutit?»

Bodil skakade på hufvudet.

»Och ni reser utan att förlåta mig? Och jag får aldrig se er mer?»

Hans röst var djupt sorgsen, och Bodil blef så beklämd, att hon fick tårar i ögonen.

»Hvad har jag gjort?» tänkte hon ångerfull? »Hvarför har jag kallat honom hit? Hvad skall jag ta mig till?»

Högt sade hon: »Jag ser, att jag gjort er ledsen, herr Diemer. Nu har jag också burit mig dumt och barnsligt åt. Och jag skall inte resa utan att ha förlåtit er. Det har jag redan gjort. Och nu är det min tur att bedja om förlåtelse.»

Med en försonlig och mjuk åtbörd räckte hon ut handen. Han reste sig, tog den vördnadsfullt i sin och kysste den, i det han bugade sig djupt.

»Och jag får inte veta, hur allt det här egentligen hänger ihop, det verkliga skälet, hvarför ni reser?»

»Jag ... jag vet inte», stammade Bodil. »Jag måste resa.»

»Men ni kommer igen? Ni säljer inte er villa? Ni får inte resa på det här sättet. Säg att ni kommer igen!»

»Nej, nej. Jag kan inte bo här i staden. Jag är så ledsen vid alltsammans. Jag kan inte.»

»Men ni har ju ert hem här?»

»Jag är inte van vid något hem. Jag tänkte, att jag skulle skaffa mig ett nu. Här. Men det går inte. Jag får försöka på något annat ställe.»

»Ni är alltså ensam i världen?»

»Å nej, jag har en jungfru och en katt,» försökte Bodil skämta, men rösten bröts, och hon måste göra våld på sig för att icke brista i gråt. Hon var gripen af en djup känsla af öfvergifvenhet, starkare än någonsin förr.

»Fröken Ene, nu vore det det enda rätta, att ni talade ut. Vi två skola inte skiljas åt, förrän vi lärt känna hvarandra.»

Richard Diemer satte sig ner igen, och hans lugna blick hvilade forskande i Bodils. Genom hans trygghet fick hon tillbaka sitt eget lugn, och hon kände sig fylld af ett sällsamt förtroende till denne främmande man.

»Att börja med,» fortsatte Richard Diemer, »vill jag redogöra för mina förhållanden, om ni tillåter.»

Bodil böjde på hufvudet till bifall.

»Min mor har jag aldrig sett. Hon dog, när jag föddes. Min far var köpman. När han dog — det är nu ungefär tolf år sedan — hade jag nyss slutat min kurs i ett handelsinstitut. Men min håg låg inte åt det hållet. Min äldre bror blef firmans chef, och själf reste jag ut för att se mig om i världen. Min far hade varit sjökapten, innan han slog sig på affärer, och det var väl hans ungdoms oroliga blod, som gick igen hos mig, Af hans affärsbegåfning har jag däremot ingenting ärft Den har helt och hållet öfvergått till min bror. — Alltså gaf jag mig, som sagdt, ut på resor och har sedan dess genomströfvat både civiliserade och vilda trakter af världen och ägnat mig åt det studium, som behagar mig mest.»

»Hvilket då?»

»Människostudium. Ingenting är så fängslande som det. På mitt eget vis har jag blifvit ett slags specialist, och under en följd af år har jag haft för vana att anteckna mina iakttagelser. Först i julas kom jag hem igen och har sedan dess bott hos min bror och hans familj. Det är min mening att ordna mina anteckningar och se till, om det kan göras någonting af dem. Under den tiden ämnar jag bo här i min fädernestad. Men ännu äro mina vandringsår inte slut. Om ett år eller så ger jag mig af igen. Till dess skall jag väl ha kommit underfund med, om jag duger till skribent eller inte.»

»Ni är visst en lycklig människa, herr Diemer,» sade Bodil. Hon erfor ett egendomligt välbehag vid att sitta och se på honom och lyssna till hans röst. »Ni tycks lefva i fullkomlig jämvikt med lifvet.»

»Ja, tämligen. Men hör, hvad som nyligen hände mig. En dag mötte jag er på strandpromenaden. Och då var det slut med jämvikten. Jag gaf akt på er, fast ni inte ens märkte min existens. Jag beskref er för min bror och min svägerska, men de visste ingenting mer, än att ni bodde i villan bredvid. Inte ens ert namn. En vacker dag smet jag fram till huset här och läste ert namn på mässingsplåten öfver breflådan. Jag kände mig som en brottsling, och till på köpet fick er jungfru syn på mig, så att jag skämdes för henne också. Men jag hade satt mig i sinnet att lära känna er. Och så skref jag till er — det ena brefvet efter det andra ... som jag brände förstås. Det var väldigt vidlyftiga epistlar, må ni tro. Till slut gaf jag alla hänsyn på båten och skickade af den där biljetten. Det föll mig inte in, att den skulle kunna göra er någon skada. Nog tänkte jag, att ni skulle anse mig för en narr. Men till och med det föreföll mig bättre, än att ni inte alls skulle veta om mig.»

»Brukar ni ofta inleda bekantskaper på det där viset?»

»Har aldrig gjort det förr, fröken, och jag har redan lagt bort den vanan. Hädanefter behöfs det ju inte heller.»

Åter flög ett lysande leende öfver Bodils drag.

»Och nu när, ni är god på mig igen, är allting godt och väl. Och så företar ni er ingenting förhastadt. Ni är visst alltför snabb i vändningarna ibland, fröken Ene. Men nu är det för resten er tur att berätta. Börja nu!»

Och nu hände det, som Bodil, när hon kallade Richard Diemer till sig för att ställa honom till ansvar, aldrig kunde ha tänkt sig som en möjlighet: hon talade om sig själf, om Paul Verenius, om sitt oförväntade sammanträffande med denne och om doktorinnan

Grehns besök. Hennes fullkomliga uppriktighet gentemot den främmande föreföll henne som det naturligaste i världen. Det var som i en dröm: där förvånar man sig aldrig öfver orimligheter, där är allt naturligare och verkligare än i den så kallade verkligheten.

Richard Diemer tog icke en sekund sina ögon från hennes ansikte, men sade icke ett ord, förrän hon slutat.

»Och så ämnade vildfågeln flyga bort från sitt näste?»

Bodil nickade.

»Men *nu* ställer sig saken annorlunda. Nu äro vi två. Har ni tänkt på det?»

»Nej, det har jag verkligen inte tänkt på,» skrattade Bodil.

»Ni har ju sett, att ni inte kan reda er på egen hand. Då gör ni idel oförståndigheter. Alltså blir det bäst, att jag tar hand om er. Nu föreslår jag, att ni ännu en tid — låt oss säga till hösten — stannar, där ni är, gör visit hos fru Grehn och låter henne föra er ut i sällskapslifvet, så att vi få träffas emellanåt. Under tiden ordnar ni i lugn och ro edra angelägenheter. Och när ni så är färdig, resa vi två ut i världen och söka ut någon liten vacker vrå, och där bygga vi tillsammans ett nytt litet näste — för oss båda.»

Förslaget framställdes i en ton, som om det redan varit ett faktum, och Bodils tanke, trött af att irra och söka, flög in i en ny värld af ljuflig trygghet men full af nytt lif.

»Säg ingenting nu,» fortsatte han. »Tänk i lugn och ro öfver mitt förslag. Om ni har mitt bref kvar, så gif mig det tillbaka. Och så leka vi, att det aldrig funnits till, och att vi gjort hvarandras bekantskap efter alla konvenansens regler. Har ni brefvet kvar?»

»Ja,» svarade Bodil rodnande. »Jag gömde det, fast jag inte begriper hvarför.»

»Låt mig då få det igen och bränna det.»

»Ni kan inte få det, herr Diemer. Det är i små bitar. Filippa har klöst sönder det . . : och jag vill behålla det för egen räkning.» Bodil blef ännu rödare.

»Skall jag ta er vägran som ett godt tecken?»

»Om ni så vill.»

»Om ett par dar — nej, i morgon — låter ni mig få veta, om ni går in på mitt förslag?»

»Ja,» svarade Bodil och räckte honom handen.

»Tror ni, att ni kommer att samtycka?»

»Ja,» kom det långsamt, »jag tror, att jag kommer att samtycka.»

ATT DELA ARF PRÖFVAR VÄNSKAP.

EN SLÄKTHISTORIA FRÅN 1700-TALET EFTER HANDLINGAR TECKNAD AF MARIA DURLING.

I. VID KYRKAN.

DET VAR en vacker söndag i december månad 1783. Luckorna på Tidersrums spånbeklädda klockstapel stodo öppna, men sammanringningen hade ännu ej börjat, fastän tiden var inne och kyrkbacken var full af folk. Detta berodde ej på mässfall. Komministern i Norra Wi och Tidersrum, vällärde pastor Nils Herzelin vandrade sedan en stund fram och tillbaka i sakristian. Ibland stannade han vid bordet och studerade ett gammalt predikomanuskript, ibland såg han ut genom det lilla fönstrets grönaktiga rutor. Det var af artighet, som man dröjt med sammanringningen. Välborna änkefru kaptenskan Lindsfelt på Stora Tidersrum hade nämligen ännu ej anländt, men man kunde vänta henne hvar minut. Hon skulle säkert komma, då det i dag var solsken och klingande slädföre.

Och verkligen, där vid kröken af vägen syntes en tvåsitsig, blåmålad släde, förspänd med ett par feta hästar. Klockaren, som stod nedanför stapeln, fick brådt att göra tecken dit upp; kyrkklockornas malm dånade fulltonigt ut öfver nejden. Släden stannade och fru kaptenskan steg ur, stödd af och stödjande sina båda ogifta systrar. Hon var en förnäm gammal dam, klädd i svart sarspelis med hermelinsfoder, sammetsmytsa och gråverksmuff, hela utstyrseln tydligen mycket använd, men väl bibehållen. Hennes systrar, välborna fröknarna Ulrika Susanna och Brita Regina Du Rietz voro inte fullt så eleganta. Fröken Brita Regina var blind, men fröken Ulrika hade desto skarpare ögon, bruna, pigga och genomträngande, riktigt ett par att köpa fisk med.

Just då de tre damerna med långsamma steg vandrade fram till kyrkan mellan rader af niganде kvinnfolk och karlar med mössan i hand, hördes åter bjällerklang från vägen. Två slädar, förspända med unga ystra springare körde fram till stallarne. Ur den första släden steg en högväxt, axelbred bonde och ställde sig med tömmarne i hand att åse, hur hans hustru helt sakteligen befriade sig från vargskinnsfällen. Den andra släden var redan utrymd, en dräng och ett par ljushåriga, halfvuxna pojkar i rymliga vadmalskläder voro som bäst sysselsatta med att spänna ifrån hästen.

»För ditt vanliga söl ha vi nu kommit i senaste laget, men det skall väl vara förnämt, kan jag tro,» sade bonden på ren östgötadialekt i en ton af godmodigt lugn, som förtog ordens skärpa.

Hans hustru rättade på sitt hufvudkläde och kastade en lång blick efter de tre damerna, som just nu försvunno genom kyrkdörren.

»Jag går före så länge, medan I sköten om hästarne,» var hennes enda svar.

Och så vandrade hon till kyrkan helt allena genom den glesnande folkskaran. Hon utbytte hälsningar till höger och vänster och räckte till sist handen åt en äldre bondkvinna, som stod vid kyrkdörren, men det var ej så utan att det låg något beskyddande i denna hälsning.

»Hur är det med dig, syster Gregoriana?»

»Tackar som frågar, syster Hebbla, jag mår godt. Men Måns är alltjämt skral, han, ondt i hela kroppen.»

Så gingo de in i kyrkan.

»Systrarna ha redan satt sig,» sade hon, som kallades Hebbla och kastade en snabb, halft förstulen blick på de tre damerna i bänken under vapenskölden där framme i koret.

»Inte lära de få sikte på oss,» genmälde den andra med bitterhet. »Kom du, syster Hebbla, till min bänk, om du täcks att sitta där.»

»Tack, tack, men Samuel Persson han håller på att jag skall sitta i Örsgängebänken, och där är plats för dig också för resten.»

»Ah nej, inte ska jag genera,» svarade Gregoriana stött och gick bort till en af de mellersta bänkarne i kyrkan.

Så började gudstjänsten. När man hunnit till slutet af den första psalmen, kom rusthållaren Samuel Persson in, följd af drängen och sina söner, och de togo plats i Örsgänges bänk på karlsidan. Många nickade åt rusthållaren, och han hade jämt göra att hälsa igen på alla till en början, men sedan satte han sig till rätta i bänken och följde uppmärksamt gudstjänsten. Han hade ett kraftfullt ansikte, icke utan en viss finhet i dragen; bred, ovanligt hög panna, böjd näsa, framskjutande bred haka, rödlett hy och blå ögon. Samuel Persson var en ansedd man och förmögen på köpet, men folket tyckte ändå, att han var ett fasligt dåligt gifte för fröken Hebbla Du Rietz. Fastän nog hade hon gjort ett bättre parti än systern Gregoriana med sin Måns, som var 16 år yngre än hon, och som bara var dräng från början.

Pastor Herzelin höll en lång och mycket uppbygglig predikan med öfver- och underafdelningar. Ho vet hur det kom sig att, fastän snön täckte grafvarne därute, så förirrade han sig ändå i sitt tal till en målande beskrifning af våren:

»Mina älskade åhörare, när marken grönskar och lärkan sjunger och det ä' som det ä', ja, då ä' det som de' ä!» Det var både poetiskt och oomtvistligt.

Kaptenskan slumrade händelsevis till ett tag och nickade, så att sammetsmytsan åkte ned i pannan. Fröken Ulrika måste knuffa till henne, men därefter blef hon riktigt klarvaken och satt kapprak under återstoden af predikan.

När sedan församlingen gick ut ur kyrkan, möttes de fem systrarna. Hebbla och Gregoriana hälsade på fru Lindsfelt och fröknarna med djupa nigningar och fingo tämligen knapphändiga nickar till svar. Så kommo de båda gossarne Per Gustaf och Nils Fredrik fram, ströko af sig mössorna, skrapade med ena foten och bockade sig tvärt som om de gått af på midten. Samuel Persson hälsade med en viss dryg värdighet.

Fru Lindsfelt betraktade med synbart intresse de bägge gossarne, som voro pionröda af förlägenhet. De kände sig nästan högfärdiga öfver hennes uppmärksamhet, men de blefvo snart återförda till ödmjukhetens väg.

»Riktiga bondpojkar,» sade kaptenskan och skakade på hufvudet.

»Di bräs la på far sin, lell,» genmälde rusthållaren med orubbadt lugn.

»Jag vet inte just det,» svarade nådig frun och kastade en blick upp på den storväxte bonden. »Jag har verkligen alltid sagt, att han har något je ne sais quoi i sitt utseende, men det tycks då inte ha gått i arf. Kanske beror det också i någon mån på kläderna,» tillade hon liksom försonande. Samuel Persson kände sig föga smickrad och undrade inom sig om »sjö nö sä koa» var ett slags skällsord.

»Våra söner skola bli herremän,» sade hans hustru, »och det anar mig, fru syster, att de skola få större framgång än mången, som nu ser ned på dem.»

Det låg ett uttryck af sårad stolthet i hennes röst, och en svag rodnad färgade det finbildade, magra ansiktet. Fröken Ulrika var beredd att svara, att ingen framgång kunde ersätta bördens och det adliga blodets företräden, men fru Lindsfelt hejdade henne med en handrörelse, som betecknade, att hon ville byta om samtalsämne. Den blinda fröken Regina ökade de båda systersönernas förlägenhet genom att ur sin kjortelsäck taga upp en liten dosa med sockergryn, som hon vänligt bjöd dem. För några år sedan hade hon tack vare denna dosa förvärfvat sig deras ynnest, och hon kunde inte tänka sig, att de redan vuxit ifrån smaken för dylik traktering.

»Nå, Gregoriana, hur står det till med hennes Måns?» frågade fröken Ulrika. Och så fick Gregoriana ändtligen beskrifva Måns' sjukdom. Det hade kommit tvärt och liksom flugit i vädret, och det satt som en propp i bröstet och körde ut mellan axlarne; verkligen en svår och mycket underlig åkomma. Fröken Ulrika lyssnade med måttligt intresse.

Som vädret var ganska kyligt, stego de tre damerna snart upp i släden. De åkte naturligtvis hem som bort, ehuru det knappast var tio minuters väg mellan Stora Tidersrum och kyrkan. Gregoriana vandrade hem till det äfvenledes närbelägna Storarp och folket från Örsgänge for sin väg. Samuel Persson satt tyst under början af färden, men slutligen sade han:

»Hör du mor, 'sjö nöse koa', hvad är det för någonting?»

Och hans hustru svarade: »Jag minns inte riktigt hvad det betyder, men det är franska.»

(Forts.)

LITTERATUR.

ETT SYNNERLIGEN förtjänstfullt arbete, på hvilket vi helt visst endast behöfva rikta våra läsarinnors första uppmärksamhet, för att de skola skynda att själfva närmare taga del af detsamma, har i dagarne börjat utgifvas på aktiebol. Ljus förlag. Det är den bekanta framstående kvinnliga läkaren doktor *Ellen Sandelins* »*Kvinnokroppen, dess byggnad och hygien*» — en populärvetenskaplig framställning af mindre vanlig gedigenhet och värde. Det måste ju vara af största vikt, att kvinnorna ej äro okunniga om de råd och de anvisningar, som hygienen gifver beträffande den vård kroppen tarfvar. De behöfva denna kunskap ej endast för sin egen, utan äfven, och detta icke minst, för det uppväxande släktets skull, hvars mödrar och vårdarinnor de äro. Doktor Sandelins bok är framför allt afsedd att vara en handbok, som bör finnas och rådfrågas i hvarje hem och som hvar och en utan ringaste förkunskap i ämnet skall kunna tillägna sig. I detta syfte och för att underlätta läsningen medföljer som afslutning en modell af kvinnokroppen i mer än $^1/_4$ naturlig storlek, utförd i färger, och hvars särskilda delar äro fastgjorda så, att de kunna öppnas, hvarigenom kvinnans hela inre byggnad, skelett, muskulatur, nervsystem och blodomlopp med största tydlighet åskådliggöres. Arbetet är dessutom försedt med omkring 200 illustrationer och utkommer i omkring 20 häften à 30 öre.

*

Allt allmännare och högljuddare framställes också i våra dagar från pedagoger, lärare och läkare krafvet på, att ungdomen icke, såsom hittills allt för ofta varit fallet, skall lämnas i okunnighet om den sexuella frågan, utan erhålla förståndiga och vägledande svar på de spörsmål, hvilka alldeles visst tränga sig på både ynglingen och jungfrun. Man börjar allmänt vakna till insikt om, att det kan ha ödesdigra följder för de unga, om de lämnas att själfva, när och hvar de det kunna, tillfredsställa sitt naturliga behof af kunskap rörande hit hörande förhållanden. Men med detta uppvaknande har ock följt behofvet af att kunna erhålla goda och i alla afseenden lämp-

liga skrifter, som äro afpassade för de olika åldrarna i mannens och kvinnans lif, och hvilka gifva en exakt och fullständig utredning af hithörande förhållanden, på samma gång de äro präglade af en verkligt kristlig-etisk anda. Ett par arbeten, som i dessa afseenden synas uppfylla äfven högt ställda fordringar och som alltså — då de nu på aktiebolaget Puritas' förlag framträda i en af d:r Gustaf Geete sakkunnigt verkställd svensk öfversättning — böra hälsas med tillfredsställelse af många villrådiga föräldrar och uppfostrare, äro de i England och Amerika redan oerhördt spridda och af pålitliga auktoriteter lofordade skrifterna i *äktenskapets etik och hygien: »Hvad en gift man bör veta»* af teol. d:r *Sylvanus Stall* samt *»Hvad en gift kvinna bör veta»* af med. d:r *Emma F. Angell Drake.* Utgifvandet sker i 20 häften à 25 öre, omfattande båda böckerna, hvarje häfte 32 oktavsidor i vårdad utstyrsel.

*

En husmor må vara hur praktisk anlagd och af princip så sparsam som helst — saknar hon de rent teoretiska grunderna för exempelvis varukännedom och därmed följande varuinköp, så kan hon utan sin vetskap och vilja råka att allt för dyrt få betala sin oerfarenhet. Sak samma med kökets hemligheter, hälsans och barnens vård, tjänarnes skötsel med mera allt, som faller inom makans och moderns område i hemmet. Ett arbete, som, att döma af de hittills utkomna häftena, på ett ganska mångsidigt och lofvärdt sätt vill upplysa i dessa och närliggande frågor, är den *uppslagsbok för hemmet* som under namnet *»Kvinnans bibliotek»*, redigerad af *A. Roswall*, börjat utgifvas på Nils Anders förlag. Arbetet kommer att i ordningsföljd behandla afdelningarna: Makan, Hushållslära, Kokbok, Modern, Regler för varuinköp, Varukännedom, Blomster-, trädgårds- och biskötsel samt Praktiska råd samt omfatta c:a 26 trettiotvåsidiga, med belysande illustrationer försedda häften à 25 öre.

TEATER OCH MUSIK.

NORSKA NATIONALTEATERNS gästspel härstädes har varit en kedja af konstnärliga och ekonomiska framgångar sådana som en teaterstad som Stockholm stundom kan erbjuda, då den är vid allra bästa lynne och receptivitet.

Som introduktion gafs »Sigurd Jorsalfar», detta äkta Björnsonska skådespel med sin handgripligt norska ton, ett drama, hvari hetsigt stridslynne och ur hjärtat sprungna försoningskänslor kraftigt brytas mot hvarandra och där replikerna äro födda i den eld, som alltjämt brinner i den norska skaldens bröst — en eld, hvars syfte, trots förirringar och förlupna gnistor, är att vidmakthålla broderkärlekens värme hos de skandinaviska folken.

Den fulltaliga publiken, osedvanligt fri från premiärskepticism, lät sig ryckas med, entusiasmeras inför den strålande dikten, öfver hvilken Griegs musik duschade ned som ett friskt solgenombrutet fjällregn i högsommartid.

Lägger man till detta en ypperlig scenisk apparat, en mönstergill regie, hvilken ej tillåter en enda död punkt i de fordrande folkscenerna, utan där allt jäser af lif och på ett naturligt sätt påverkas af och återspeglar handlingens hufvudmoment, som i fru *Dybwads*, hrr *Fahlström*, *Eides* och *Garmanns* framställningar fingo all önskvärd konstnärlig kolorit, har man förklaringen till de norska artisternas stora segrar gifven.

Från det historiska folkskådespelets fanfarklingande och trosstarka värld gick kosan nästa afton in på ett alldeles motsatt område: den politiska satirens. Det var den andre norske diktarkonungen Henrik Ibsen, som i »De unges forbund» fick oss att le åt politisk humbug och lycksökeri, så pass man kan skratta åt den inkarnation af hållningslöshet och häpnadsväckande fräckhet, hvaröfver diktaren i figuren Stensgaard och konsorter öst sitt blodigaste hån.

Denna föreställning var som helhet sedd åtskilligt svagare, men fick på flere punkter den stora konstens glans öfver sig genom *Henrik Klausens* helt enkelt klassiskt fulländade framställning af den bondsluge Lundestad. Bredvid denna prestation utslätades i viss mån reliefen i hr *Garmanns* Daniel Heire, som vår Knut Almlöf på sin tid spelade bättre, och i hr *Eides* nog så kraftigt anlagda Stensgaard. Ensemblen de många figurerna emellan var emellertid utmärkt.

Kom så Björnsons glansfulla lustspel »Geografi och Kjærlighed» med hr *Björn Björnson* i den virrige och distraherade professor Tygesens roll och fru *Dybwad* i den ungdomsfriska, på en gång tjusande och rörande Helgas skepelse. Det blef en stor triumf. Styckets friska komik, dess fond af allvar under det lössläppta skämtet, den konstnärliga tolkningen, saften och smidigheten i humöret hos samtliga de spelande skapade en afton af vederkvickelse, som bragte publikens förtjusning nästan till feber.

Som motsättning till denna friska, oförbehållsamt glada människoskildring mötte nästa afton den kvalmiga luften i Hedda Gablers salong. Vidriga människor, som blifvit vidriga genom litenheten i sin andliga arkitektur, äro någonting ohyggligt. Därför känner man uteslutande vämjelse inför Hedda Gabler, som ändamålslöst går omkring och är infam och ynklig, tills hon ändtligen befriar världen från sin erbarmliga existens. Det blef fru *Ragna Wettergreen*, sällskapets tragedienne, förbehållet att visa oss en i de minsta detaljer konstnärligt genomarbetad Hedda Gabler, en sjukligt känslig, i grund uttråkad, skönhetsbegärande och erotiktrånande kvinna. Mimik och plastik voro af den art, för hvilken en Duse vunnit världsrykte, och diktionen, understödd af en temperamentsdjup och förnämt sordinerad stämma, hvarur lidelsen stundom flammade upp i starka, bjudande tonfall, målade hela den bundna fasan i ett lif, som mist sin horisont. Bland de öfriga må med beröm nämnas fru *Dybwad* som den skygga, lifsvarma Tea Elvsted och hr *Olof Hanssons* med beslöjad cynism spelade assessor Brack.

I »Paul Lange og Tora Parsberg,» som utgör ett af stockholmarnes angenämaste teaterminnen från en föregående säsong, blef det särskildt andra akten med dess upprörda politiska scener, som här fick nyhetens och intressets behag i fullt mått. En sådan ensemble och en sådan realistisk kraft öfver de olika figurerna, som här bjöds, äro vi sällan vana vid.

Särskildt minnes man hr *Eides* öfvertygelsestarka och manligt varma Arne Kraft.

Fru *Dybwad* och hr *Björn Björnson* i hufvudrollerna voro i vissa detaljer beundransvärda, men kunde som helhet ej nå högre, än hvad de båda svenska artister, hvilka här tolkade dessa uppgifter, på sin tid gjorde. Men just på grund af dessa tillfällen till jämförelser mellan norskt och svenskt teatertemperament samt genom andra aktens pregnanta lokalfärg blef denna föreställning en af de mest hågkomstvärda hittills.

HYLINS
Violtvål 612

HYLINS
Liljekonvaljedoft

Veckans program har bland annat upptagit Ibsens väldiga skådespel »Keiser og Galiléer» samt »På Storhove» och »Laboremus» af Björnson. Härom i nästa nummer.

DJURGÅRDSTEATERN har tur med en ny wieneroperett »Vagabonderna», som utmärker sig för melodiös musik, en rätt rolig handling och ett godt framförande.

DET KÄNDA UPSALIENSISKA SANGSÄLLSKAPET O. D. har dragit ut på en segerrik sommarturné genom Norrland och Norge. Som en inledande generalrepetition gafs dessförinnan en dag i förra veckan för proppfullt hus en konsert i Östermalms kyrka i Stockholm. Programmet inleddes med Griegs »Sangerhilsen», hvarpå följde »Ingrids vise», Peterson-Bergers »Stämning», Griegs serenad till Welhaven och »Olav Trygvason» — samtliga föredragna med betagande friskhet och klangskönhet. Den senare afdelningen rymde en komposition af Alfvén, tre Södermansnummer, däribland Bondbrölloppet och »Du gamla, du friska» — med »Lunkans» oförlikneliga solistföredrag. En stormande och äkta nationell succés! Den öfverförtjusta publiken framtvang flere extranummer, såsom »Stå stark!» och »Björneborgarnes marsch», och de ungdomliga sångarne och deras utmärkte ledare, direktör Hedenblad, hyllades ljudligen och hjärtligen.

»KRISTALLSALONGEN», den trefliga och luftiga sommarteatern på Djurgården, som i år under sin nya direktion, Alhambras innehafvare hr G. A. Svensson, synes skötas med insikt och omsorg, bjuder på ett omväxlande och sevärdt varietéprogram, hvars pièce de résistance utgöres af den kände revyförfattaren hr Emil Norlanders nya sommarrevy: »Jönsson, Jonsson, Jansson», hvilken med sitt glada Stockholmshumör, sina många vitziga kupletter och anspelningar för dagen, sin vackra iscensättning och ögonfägnande baletter slagit lifligt an och hvarje afton »beklappas» af en talrik och entusiasmerad publik. Ett besök här ute kan således anbefallas som en angenäm och uppfriskande rekreation efter dagens tunga i den rådande sommarvärmen.

KÖKSALMANACK

Redigerad af

ELISABETH ÖSTMAN,
Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR

VECKAN 14—20 JUNI 1903.

Söndag: Klar buljong med champignoner; bruten hummer; stekta kycklingar med grönsalad; apelsinglace med mandelmusslor.

Måndag: Stekt kalfbog med spenat; brulépudding.

Tisdag: Kromgädda med skiradt smör och pepparrot; rabarberkräm med mjölk.

Onsdag: Köttfärs med ärter; kallskål.

Torsdag: Grönsoppa; fraspannkakor.

Fredag: Griljeradt buljongskött med stufvade morötter; saftsoppa.

Lördag: Fläskkotletter med potatis; filmjölk.

RECEPT:

Stekta kycklingar (f. 6 pers.). 3 kycklingar, 3 msk. smör (60 gr.), 2 tsk. salt, ½ lit. svag buljong.

Sås: ½ msk. smör (10 gr.), 1 msk. mjöl, köttjus, 1 dcl. tjock grädde.

Beredning: Kycklingarna plockas, svedas noga, och vingar och ben huggas af. De tvättas därefter väl rena med mjuk borste och ljumt såpvatten, samt sköljas. De skäras upp i ryggen, tagas ur och sköljas mycket väl invändigt, hvarefter de torkas med en kötthandduk. Smöret brynes i en långpanna, kycklingarna iläggas med brösten upp, brynas i ugnen och ösas öfver ofta samt spädas med den kokande buljongen och få steka omkr. 20 min. De skäras och garneras med persilja. Såsen serveras, som jus ell. afredd, då smör och mjöl sammanfrästas, köttjusen silas, skummas och påspädes litet i sänder, hvarefter såsen får koka 10 min., grädden tillsättes och såsen får ett uppkok, samt afsmakas.

Apelsinglace (f. 6 pers.). ½ lit. apelsinsaft, 4 dcl. vatten, saften af 2 citroner.

Beredning: Apelsinsaften, vattnet och citronsaften blandas väl och silas genom en i hett vatten urvriden servet. Blandningen hälles i glacemaskin och vrides omkr. 15 min., hvarefter den nedpackas i glacedosa och fryses 1—2 tim. Då glacen skall stjälpas upp omviras dosan med en handduk, doppad i hett vatten. Glacen garneras med apelsinklyftor ell. syltade apelsinskal.

Mandelmusslor (f. 6 pers.). 200 gr. sötmandel, 10 gr. bittermandel, 200 gr. smör, 200 gr. strösocker, 1 äggula, 175 gr. hvetemjöl.

Beredning: Mandeln skållas, torkas i ugnen och drifves genom mandelkvarn. Smöret skiras, saltet frånskiljes noga, hvarefter det får kallna och röres tills det blir hvitt och pösigt. Då tillsättes sockret, äggulan, mandeln och mjölet, och degen arbetas väl. Små krusiga bakelseformar penslas med skiradt smör och degen utklämmes tunnt i dem. Bakelserna gräddas i medelmåttig ugnsvärme och uppstjälpas först, då mesta hettan afgått.

Stekt kalfbog (f. 6 pers.). 2 kg. kalfbog, ½ msk. salt, ½ tsk. hvitpeppar, 1 hg. ringäpplen, 3 msk. smör (60 gr.). ¾ lit. kokande vatten ell. buljong.

Sås: 1 msk. smör, 2 msk. mjöl, köttjus, 1 dcl. tunn grädde.

Beredning: Kalfbogen tvättas med en duk, doppad i hett vatten, hugges i två lika stora delar hvilka gnidas in med salt och hvitpeppar. Äpplena sköljas väl i ljumt vatten och läggas mellan köttet, som ombindes med snöre, förut doppadt i hett vatten. Smöret brynes i en långpanna, köttet läges i och brynes på alla sidor, hvarefter det öses öfver och spädes med kokande vatten ell. buljong hvar tionde minut. Till stekningen åtgår omkr. 2 tim. Kalfbogen skäres i tunna skifvor, upplägges på varmt serveringsfat och garneras med äpplena och persilja. Köttjusen silas och skummas och såsen beredes på vanligt sätt.

Brulépudding (f. 6 pers.). 3 hg. toppsocker, 2½ dcl. vatten, 6 stora ägg, 40 gr. strösocker, 6 dcl. gräddmjölk, ¼ gr. vanilin.

Beredning: Brulépudding beredes helst dagen innan den skall serveras. Sockret kokas med vattnet tills det är torrt, då det omröres tills det åter blir flytande och har vacker, ljusbrun färg. Något af sockerlagen hälles i en vacker bleckform, som vändes rundt, så att lagen täcker både bottnen och sidorna. Den öfriga sockerlagen spädes med vatten och serveras som sås till puddingen. Äggulorna röras med sockret i 20 min. Gräddmjölken kokas upp med vanilinet och tillsättes de rörda äggulorna under stark vispning, vispningen fortsättes tills krämen kallnat, då de till hårdt skum slagna äggh vitorna nedröras. Krämen hälles i den beklädda formen och får koka i vattenbad i ugn omkr. 1 tim.

Puddingen stjälpes upp när den är fullkomligt kall.